

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

Bakalářská práce

2019

Natálie Volfová

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut mezinárodních studií

**Využívání paměti koloniálního otroctví na příkladu
černošských organizací ve Francii**

Bakalářská práce

Autor práce: Natálie Volfová

Studijní program: Mezinárodní teritoriální studia

Vedoucí práce: PhDr. David Emler, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 7. května 2019

Natálie Volfová

Bibliografický záznam

VOLFOVÁ, Natálie. *Využívání paměti koloniálního otroctví na příkladu černošských organizací ve Francii*. Praha, 2019. 50s. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut mezinárodních studií. Vedoucí bakalářské práce PhDr. David Emler, Ph.D.

Rozsah práce: 87 170 znaků

Anotace

Od 90. let minulého století je možné ve Francii sledovat změnu kolektivní paměti otroctví. Tato změna je zapříčiněna stále větším počtem obyvatel černošského původu, kteří se usídlují ve Francii. V rámci toho se otevřela otázka, jak reagovat na nově vzniklé vakuum mezi černošským obyvatelstvem Francie, pro něž je otroctví silným momentem jejich historie a obyvateli metropolitní Francie, kteří ač byli jeho viníky, tak v jejich kolektivní paměti bylo na něj postupně zapomínáno. Do této debaty i velkou měrou zasahovaly černošské organizace, které vnímají paměť otroctví jako jedno z nejdůležitějších témat, kterým se zabývají. Avšak v posledních letech je možné pozorovat změnu, stále častěji místo paměti na otroctví, upozorňují na současnou diskriminaci, kterou černé obyvatelstvo trpí v metropolitní Francii. Proto je cílem této bakalářské práce analyzovat proměny, kterými prošly organizace zabývající se pamětí na koloniální otroctví ve Francii od jejich vzniku až po současnost. V první části své práce se věnuji důležitému historickému kontextu, který je spojený s přijímáním paměti na otroctví. V další části se již věnuji samotné analýze, kdy jsou tři vybrané organizace podrobeny rozboru svých politických i veřejných aktivit. V poslední části je zkoumán výskyt daných veřejných i politických aktivit ve francouzských médiích.

Annotation

Since the 1990s we can observe a perceptible change of collective memory of slavery in France. This change is due to an increasing number of black residents in Metropolitan France. This is a reason why a question arose on how to respond to the newly created vacuum among the black population of France, for whom slavery was a very strong moment of their history. And even though the inhabitants of Metropolitan France were the culprit of slavery, this painful history wasn't involved in their collective memory. Therefore the black organizations started to get involved in the discussion because they perceived the memory of slavery as one of the most important issue concerning black history. However, in recent years it is possible to observe a big change. The memory of slavery is replaced in the activities of the organizations by the current discrimination that black people suffer in Metropolitan France. So, the aim of the bachelor theses is to analyse the changes of the organizations engaged in memory of colonial slavery from their origin to the present situation. The first part deals with an important historical context of the

reception of new collective memory of slavery in France. The next part is dedicated to the analysis where three selected organizations were subjected to the analysis of their political and public activities. The last part examines the occurrence of certain public and political activities in the French media.

Klíčová slova

Francie, kolektivní paměť, otroctví, politický diskurz, identita, připomínání, veřejná paměť

Keywords

France, collective memory, slavery, political discourse, identity, commemoration, public memory

Title/název práce

Využívání paměti koloniálního otroctví na příkladu černošských organizací ve Francii

The use of the memory of colonial slavery on example of black organizations in France

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala PhDr. Davidu Emlerovi, Ph.D. za velmi cenné rady a připomínky, které mi při psaní této práce velmi pomohly. Dále bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářského semináře PhDr. Ondřeji Matějkovi, Ph.D.

Obsah

Úvod	2
Cíl práce, struktura a metodologie	3
Analýza zdrojů	5
Kolektivní paměť	7
Historický kontext	9
1 Zaměření organizací	16
2 Politická aktivita organizací	19
3 Veřejná aktivita organizací	25
4 Odras organizací v médiích	35
Závěr	42
Summary	44
Použitá literatura	45

Úvod

Minulost, ať chceme nebo ne, určuje i naši přítomnost a záleží jen na nás, jak se s ní sami vyrovnáme. Francouzská republika si v minulosti vybrala na určitou část své historie zapomenout. Lidé mají často tendenci zapomínat i na události, při kterých se neukázali v dobrém světle. Francie se jako bývalá koloniální mocnost často účastnila událostí, na které v současné době nemůže být hrdá. Příkladem takovýchto událostí může být obchod s otroky, jehož byla součástí od poloviny 17. století.¹ Do francouzského obchodu s otroky byly nejvíce zapojeny kolonie v blízkosti amerického kontinentu, které byly nejčastěji spojovány s plantážnickým typem zemědělství. Navzdory dekolonizaci, během které většina koloniálního území Francie získala nezávislost, tyto územní celky zůstaly pod francouzským vlivem až do dnešní doby a jsou integrální součástí Francie jako zámořské departmenty a regiony.

Následkem koloniálního období se ve Francii usadila populace černošského obyvatelstva. Ta se postupem času rozrůstala a stala se velmi početnou. Podle statistických výzkumů z roku 1999, kdy otázka paměti otroctví vystoupila do popředí, se v metropolitní Francii usídlilo 400 tisíc obyvatel afrického původu a dalšího půl milionu obyvatel pocházelo ze zámořských oblastí.² Avšak k těmto číslům je nutné dodat, že jsou pouze orientační. Důvodem je zákon, který zakazuje během sčítání obyvatelstva uvádět svou rasu.³ Proto na základě stále vzrůstajícího množství obyvatel metropolitní Francie zasažených v minulosti otroctvím vyvstala debata, jak na tuto problematiku reagovat, jelikož součástí francouzského národa byli jednak potomci otrokářů, jednak oběti otroctví. Podle zkušenosti z asimilace tohoto obyvatelstva, ke které se Francouzská republika během 60. let minulého století uchýlila, a jejímu pádu v 90. letech 20. století, bylo možné usuzovat, že na celou problematiku mělo být nahlíženo jinak.

Nejpalčivěji tento problém pociťovali především migranti ze zámořských oblastí Francie, kteří přestože patřili k francouzskému národu, se cítili kvůli své barvě kůže diskriminováni a původními Francouzi byly považováni za podřadné občany. A právě v tomto ohledu se rozhořela debata o přijetí společné kolektivní paměti tolik kontroverzní minulosti otroctví.

¹ Jean-Yves Camus, „The commemoration of slavery in France and the emergence of a black political consciousness“, *The European Legacy* 11, č. 6 (2006), 647.

² V zámořských oblastech žije další necelé dva miliony obyvatel.

³ Camus, „The commemoration of slavery in France and the emergence of a black political consciousness“, 647–648.

V průběhu přijímání nové paměti otroctví se také vytvořila početná skupina černošského obyvatelstva, která se k této problematice začala veřejně vyjadřovat. Angažovala se v politickém i kulturním dění. Časem se proto vytvořila řada černošských organizací, jež ve svých aktivitách nějakým způsobem reflektovaly otroctví. Z tohoto důvodu je důležité se zmíněnému tématu věnovat, jelikož pro francouzské občany je toto téma velmi aktuální. Často je probíráno i mezi předními odborníky na francouzskou historii. Pro černošské obyvatele důležitost tohoto tématu spočívá v požadavcích, aby již nadále nebyli vnímáni jako druhotní občané a dostávalo se jim stejného přístupu ze strany veřejnosti jako ostatním Francouzům. Avšak politická reprezentace a další občané toto téma mohou stále brát na lehkou váhu. I v současnosti je stále možné zaznamenat neinformovanost francouzského obyvatelstva ve spojení se francouzského zapojení do koloniálního otroctví.

Cíl práce, struktura a metodologie

Ve své bakalářské práci se chci věnovat otázce, jak se změnilo zaměření aktivit francouzských organizací, které se zapojují do debaty o koloniálním otroctví. Při výzkumu se budu snažit odpovědět na otázku, do jaké míry je paměť otroctví v aktivitách organizací upozadována před problematikou diskriminace černošského obyvatelstva ve Francii. Po prvotním kritickém zhodnocení několika málo zdrojů bylo možné formulovat hypotézu, že paměť koloniálního otroctví je pro organizace důležitá jen do té míry, aby skrze ni mohly upozorňovat na aktuálnější problém diskriminace.

K vyřešení zadané otázky v bakalářské práci provedu obsahovou analýzu jejich aktivit. Jelikož se v současné Francii vyskytuje velké množství organizací, které se nějakým způsobem vyjadřují k problematice otroctví, byla jsem nucena vybrat jen tři organizace. První organizace je *Le comité marche du 23 mai 1998* (Výbor pochodu 23. května 1998) dále jen CM98, která se nejvíce zabývá právě pamětí otroctví. Druhé seskupení má ve svých cílech jak paměť otroctví, tak i diskriminaci černého obyvatelstva. Toto seskupení zastupující mnoho černošských organizací se jmenuje *Le Conseil représentatif des associations noires de France* (Zastupitelská rada černošských organizací ve Francii) v práci uváděno jako CRAN. Posledním, třetím zkoumaným subjektem, který se především zabývá diskriminací, je *Le Parti des indigènes de la République* (Strana domorodého obyvatelstva republiky) označována zkratkou PIR, kde je problematika otroctví zmiňována jen velmi okrajově. Tyto subjekty jsem vybrala z mnoha důvodů. Jedním z nich je, že

jejich webové stránky jsou velmi dobře spravované a obsahují dostatek informací, což u jiných organizací nebývá zvykem. Mým cílem také je zhodnotit zastoupení subjektů, které mají ve svých aktivitách zakomponované koloniální otroctví v různé míře. Čemuž odpovídá i výběr organizací CM98 je nejznámější organizace, která se zabývá pamětí otroctví. CRAN je seskupení organizací, které má ambice se stát zastřešujícím orgánem, pro všechny organizace zabývající se otroctvím. PIR je vybráno z toho důvodu, že se jedná o stranu s velmi radikálními názory. Všechny tři subjekty jsou také velmi aktivní týkající se jejich činností. Tyto organizace jsou také jediné, u kterých je možné zkoumat veřejnou i politickou aktivitu.

Práce je rozdělena do dvou hlavních kapitol. V první, teoretické části, si kladu za cíl představit pojem kolektivní paměť a celou problematiku uvést do kontextu. V druhé, praktické části, se již věnuji samostatné analýze a srovnání aktivit organizací. Pro zpřehlednění jsem vytvořila tabulku, jež zobrazuje ty konkrétní aktivity u všech tří subjektů, které budu analyzovat a srovnávat. Výběr analyzovaných aktivit není náhodný. Každá aktivita je vybrána se záměrem postřehnout vzájemné změny v jejich pojetí, což je pro vyřešení zadané otázky této práce klíčové. Nejprve vybranou aktivitu představím, popíši jak se změnila v průběhu let během kterých ji organizace pořádá. Poté rozeberu důležitost aktivity pro organizaci samotnou a jak danou aktivitu vnímá veřejnost. Srovnám danou aktivitu v rámci organizace, nebo ji porovná s jinou podobnou aktivitou, kterou pořádá jiná ze tří organizací.

Organizace	Zaměření	Politická aktivita	Veřejná aktivita
CM98	Otroci a potomci otroků	Zákon Taubira Nový den uctění památky obětí otroctví	23.5. den uctění památky obětí otroctví Genealogický ateliér
CRAN	Černošské obyvatelstvo žijící ve Francii	Brožura o diskriminaci Debata o reparacích	10.5. den uctění památky obětí otroctví Diskriminace a rasismus
PIR	Všichni, co trpí nebo trpěli „pod bílou nadvládou“	Založení strany	10.5 připomínání památky deportace dcer a synů Afriky a jejich zotročení Diskriminace a rasismus

Tabulka vytvořena autorkou

Nejdříve stručně představím zkoumané subjekty a budu zjišťovat, na jakou část obyvательства svoje aktivity zaměřují. Dále se rovnou přesunu k analýze samotných aktivit. První, co analýze podrobím, bude politická aktivita organizací. Tím je zamýšlena jakákoliv aktivita, která je spojena s politickou sférou Francouzské republiky. Například projednávání jejich aktivity ve francouzském parlamentu, nebo různá vyjádření francouzských politiků. Další část analýzy bude zaměřena na veřejné aktivity. V této části bude kladen největší důraz na den uctění památky obětí otroctví, který je u každé organizace pojat jiným způsobem, i když je jediným společným prvkem všech tří organizací. Je v něm dobře pozorovatelná jednak rozdílnost narativu vůči ostatním organizacím, jednak změna pojetí u organizace samotné. Avšak tato část analýzy zahrnuje i zkoumání jiných aktivit spojených s veřejností a členy organizací. Poslední část, které se ve své bakalářské práci věnuji, je srovnání a analýza aktivit zkoumaných v předešlých dvou částech ve francouzských médiích.

Z metodologického hlediska je možné v této práci najít prvky srovnávacího výzkumu, kdy jsou v některých případech aktivity organizací porovnávány jak z hlediska časového, tak tematického. Avšak největší prostor je věnován kvalitativní analýze. Kdy veřejně dostupné dokumenty (novinové články, tiskové zprávy a další zdroje týkající se aktivit organizací) podrobují analýze jejich obsahu. V první (teoretické) části práce jsem využila analýzu sekundárních zdrojů, které byly k problematice francouzské kolektivní paměti koloniálního otroctví již napsány.

Analýza zdrojů

Ke zpracování této práce jsem využila primárních i sekundárních zdrojů. Ve Francii je problematika paměti velmi dobře zpracovaným tématem, proto nebylo překážkou potřebné zdroje najít. Většina z nich je frankofonních, avšak mezi odbornými články lze nalézt i nemalý počet psaných v anglickém jazyce. Mezi primárními zdroji, které jsem použila, je možné počítat informace získané na oficiálních stránkách zkoumaných organizací. Jednalo se především o zveřejněné tiskové zprávy, prohlášení a další informace o jejich aktivitách. Právě tyto informace byly velmi nápomocné při analýze aktivit organizací, jednalo se tedy o hlavní zdroje informací. Dále jsem při psaní práce využila novinové články z francouzských médií, které se týkaly aktivit organizací. Většinu novinových zpráv, které jsem v práci srovnávala, jsem získala díky databázi Factiva. U analýzy zpráv z médií však

vyvstal problém. Nejprve jsem měla v úmyslu vybrat jen dva novinové zdroje, ze kterých bych informace o událostech dále čerpala. Avšak aktivity spojené s pamětí otroctví nejsou médiu natolik zpracovaným tématem, proto jsem musela rozšířit výběr, ze kterého jsem získávala novinové články. Nejčastěji jsem čerpala informace z vycházejících publikací jako je *Le Figaro*, *Le Parisien*, avšak také jsem ke zpracování využila zprávy vydané francouzskou tiskovou agenturou *AFP*. U výběru novinových článků jsem kladla důraz především na čistě informativní charakter textu bez komentářů nebo glos.

U sekundárních zdrojů pro mě byly velmi přínosné knihy zabývající se problematikou paměti ve Francii. Mezi ně můžeme zařadit knihu *Mémoires vives Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire* od autorů Érica Kesllassyho a Alexise Rosenbauma,⁴ která se zabývá stále aktuálnějším fenoménem krize paměti ve Francii. Autoři se snaží zjistit příčinu vedoucí menšiny k tomu, aby využívaly paměť k vytvoření své národní identity. Další podobná velmi užitečná kniha je *Enjeux politique de l'histoire coloniale* od autorky Catherine Coquery-Vidrovitchové,⁵ která se zabývá vzpomínkami francouzské společnosti na koloniálního období a odkazem tohoto období v současné Francii. Jedná se o knihu, která mimo koloniální období zkoumá i problematiku otroctví. Obě tyto knihy jsem využila k ucelení historického kontextu této práce, jelikož se obě zabývají právě kontextem paměti otroctví.

Z odborných článků, které mi byly v tvorbě práce nápomocné, je dobré zmínit anglicky psaný článek Crystala F. Fleminga, který zkoumá, jak francouzští aktivisté využívají dědictví otroctví. Jeho výzkum je založený na případové studii dvou organizací.⁶ Článek byl velmi užitečný při zkoumání aktivit organizace CM98. Další odborné články od francouzských i anglických autorů se převážně zabývají vznikem problematiky paměti otroctví ve Francii. Popisují jeho začátky a vliv na veřejnost. Při psaní historického kontextu jsem nejvíce využila odborný článek Renauda Hourcada,⁷ ve kterém velmi komplexně popisuje vývoj paměti otroctví jak v metropolitní Francii, tak v zámořských oblastech Francie. Tento článek je velmi dobře napsaný.

⁴ Éric Kesllassy a Alexis Rosenbaum, eds., *Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire* (Paris: Bourin éditeur, 2007).

⁵ Catherine Coquery-Vidrovitch, *Enjeux politiques de l'histoire coloniale* (Marseille: Agone, 2009).

⁶ Crystal M. Fleming, „White cruelty or Republican sins? Competing frames of stigma reversal in French commemorations of slavery”, *Ethnic and Racial Studies* 35 č.3 (2012), 488–505.

⁷ Renaud Hourcade, „L'esclavage dans la mémoire nationale française: cadres et enjeux d'une politique mémorielle en mutation“, *Droite et culture* 66, č. 2 (2013).

Kolektivní paměť

Jako teoretický rámec pro tuto bakalářskou práci jsem zvolila kolektivní paměť. V této části zmíněný koncept krátce představím a uvedu do souvislosti s otázkou připomínání otroctví a souvisejících pamětí. Na začátku si můžeme klást otázkou, co to vlastně paměť je a co ji tvoří. Podle autorů knihy *Mémoires Vives* je paměť součástí sociální interakce jedinců a od chvíle, kdy vzpomínky jedince jsou nějakým způsobem interpretovány, dramatinovány, vyprávěny a předávány z generace na generaci, formují kolektivní paměť.⁸

Jedním z prvních autorů, kteří se teorií kolektivní paměti zabývali, byl francouzský sociolog Maurice Halbwachs. Jeho tvorba se datuje do první poloviny 20. století. Halbwachsova nejvýznamnější kniha o kolektivní paměti (*La mémoire collective*), kterou sám již nestihl dokončit, byla řadu let u společnosti upozadována.⁹ Znovuobnovení zájmu o problematiku kolektivní paměti je patrné až od 70. let 20. století. Podle francouzského historika Françoise Hartoga je uchovávání informací důležité pro konstrukci identity jakékoliv sociální skupiny a příčinou obratu ke kolektivní paměti jsou události spojené s koncem druhého tisíciletí, hlavně s pády komunistických režimů a útoky z 11. září 2001. Tyto události jsou interpretovány jako ukončení „velkého očekávání“ budoucnosti a návrat do přítomnosti, a tedy i k minulosti a vzpomínání.¹⁰

Abychom lépe porozuměli konceptu kolektivní paměti, vrátíme se k již zmíněnému francouzskému sociologovi Halbwachsovi. Ten se odkazuje na to, že naše individuální vzpomínky jsou vždy spojené s kolektivní pamětí nějakého souboru lidí, jehož jsme členy.¹¹ Tato sociální skupina, do které jedinec patří, se opírá o základy společného vzpomínání a společné minulosti, na které se mohou navzájem odkazovat a popřípadě si je připomínat. Důležitou roli v této sociální skupině hraje jedinečnost této minulosti, která samotnou skupinu odlišuje od okolního prostředí. Halbwachs také podle mnohých interpretací vysvětluje, že paměť musí být neustále aktualizována, protože, to jak vidíme minulost, je odrazem nároků a požadavků současnosti a našich aktuálních problémů.¹² Tento fakt je možné vztáhnout na problematiku připomínání otroctví a na kontext,

⁸ Keslassy a Rosenbaum, *Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire*, 53–56.

⁹ Jiří Šubrt, Nicolas Maslowski a Štěpánka Lehmann, „Maurice Halbwachs, koncept rámců paměti a kolektivní paměti“, v *Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám*, eds. Nicolas Maslowski a Jiří Šubrt (Praha: Karolinum, 2014), 15–31.

¹⁰ Šubrt, Maslowski a Lehmann, „Soudobé teorie sociální paměti“, v *Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám*, eds. Nicolas Maslowski a Jiří Šubrt, 31–45.

¹¹ Šubrt, Maslowski a Lehmann, „Maurice Halbwachs, koncept rámců paměti a kolektivní paměti“, 26.

¹² *Ibid.*, 18–19.

ve kterém na ni bylo nahlíženo v 90. letech minulého století.

Kolektivní paměť je, podle mnohých autorů, i strážcem hodnot různých sociálních skupin a jejím úkolem je snaha udržet vzpomínky těchto sociálních skupin. Nicméně do tohoto procesu je také často zapojeno zapominání.¹³ Obzvláště ve Francii je tento fenomén zapominání velmi přítomný. Podle jednoho z autorů zmiňovaného v knize *La concurrence mémorielle* Francie pod náporom modernity a důsledků války v Alžírsku ztratila (zapomněla) několik původně sdílených pamětí. Tato amnézie se na své koloniální období datuje od 60. let minulého století. Problém pro Francii však nastává v této době, kdy musí čelit tříštění svých vlastních vzpomínek, jelikož se postupně začínají objevovat další interpretace a další paměti určitých událostí, které jsou odlišné od té původní, obecně přijaté francouzské paměti.¹⁴ Tento fenomén, když se vynoří několik rozdílných vzpomínek na určitou historickou událost, autoři nazývají „soupeření pamětí“. Toho byla Francie svědkem i u problematiky připomínání otroctví. Důvodem, proč k tomuto vytvoření několika odlišných narativů na určitou událost mohlo dojít, je, že kolektivní paměť je často tvořena státem. A podle toho často může i vypadat, protože národní stát může k minulosti přistupovat věcně a pro svoje účely může vytvářet a kontrolovat jím uznanou (legitimní) paměť. V tomto ohledu ji pak šíří (například povinnou školní docházkou) mezi své občany.¹⁵ Avšak nemůžeme tvrdit, že politické instituce mají monopol na její konstrukci.¹⁶ Informace se uchovávají i vně státu, tady je možné odkázat zpátky na Halbwachse a tvorbu kolektivní paměti pomocí sociálních skupin. Často takto šířené vzpomínky přijdou do kontaktu s odlišnou kolektivní pamětí, která stejnou událost vnímá jinak. Proto můžeme konstatovat, že se vzpomínky uchovávají i na jiných základech než na národním státu.

Paměť, a především ta kolektivní, je také důležitým činitelem ve formování identity. Zařazením do nějaké sociální skupiny (například etnické, kulturní nebo náboženské), která s námi sdílí vzpomínky, určuje to, jak sami sebe identifikujeme, jak sami sebe dokážeme ocenit nebo jak dokážeme interpretovat naši aktuální situaci. Sdílením kolektivní paměti s určitou skupinou nám pomáhá najít smysl v naší existenci. V současném globalizovaném

¹³ Geoffrey Grandjean a Jérôme Jamin, eds., *La Concurrence mémorielle* (Paris: Armand Colin, 2011), 9.

¹⁴ *Ibid.*, 12.

¹⁵ Nicolas Maslowski, „Politika paměti jako nástroj manipulace a morálky“, v *Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám*, eds. Nicolas Maslowski a Jiří Šubrt, 74.

¹⁶ Johann Michel, *Gouverner les mémoires: Les politiques mémorielle en France* (Paris: Presses Universitaires de France, 2010), 5.

světe, kdy je naše identita vystavena mnohým problematickým jevům, které ji mohou oslabit a nás znejistit, v tom, kdo doopravdy jsme. Kolektivní paměť a přímé napojení s minulostí skrze sdílení vzpomínek nám může ukázat, kdo jsme a jak sami sebe můžeme identifikovat.¹⁷

U paměti otroctví můžeme narazit na další fenomén s tím spojený, a to je „mýtus o kolektivním traumatu“. U otroctví nemůžeme mluvit o národním traumatu, ale spíše o etnickém, nebo kolektivním. V tomto případě mluvíme o době, kdy etnikum nějakým způsobem trpělo a bylo utiskováno nějakou jinou společností. Na první pohled se může zdát, že se jedná o něco špatného, na co by tedy nemělo být vzpomínáno, avšak opak je pravdou. Paměť těchto kolektivních traumat slouží k tomu, aby dané události nebyly již nikdy opakovány. V případě otroctví se toto kolektivní trauma stalo součástí i nově vytvořené politické paměti „paměť otroctví [...] slouží pro ospravedlňování současných politických opatření a požadavků a zároveň fungují jako mobilizační hesla a výzvy k politické akci.“¹⁸

Na závěr můžeme konstatovat, že kolektivní paměť skupiny, ve které se daný jedinec nachází je silně ovlivněna selekcí a interpretací vzpomínek, které buď budou připomínány, nebo na ně bude zapomenuto. Halbwachs se při popisování kolektivní paměti inspiroval u svého učitele Henriho Bergsona, který se zabýval selekcí vzpomínek. Podle něj vzpomínky nevystupují všechny najednou, ale objevují se v paměti selektivně. Důvodem je jejich potřeba. Zjednodušeně řečeno, vzpomínky se objeví právě tehdy, jsou-li v dané situaci potřebné a mohou-li sloužit k vyřešení aktuálního problému.¹⁹

Historický kontext

Při řešení problematiky připomínání otroctví ve Francii je velmi důležité ji zařadit do historického kontextu, ve kterém bude nastíněno, jak na něj bylo ve Francii nahlíženo od jeho zrušení, a proč v 90. letech 20. století došlo k obratu ve vnímání otroctví francouzskou společností.

¹⁷ Keslassy a Rosenbaum, *Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire*, 57.

¹⁸ Zuzana Kubišová, „Kolektivní paměť a národní identita“, v *Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám*, eds. Nicolas Maslowski a Jiří Šubrt, 105–110.

¹⁹ Šubrt, Maslowski a Lehmann, „Maurice Halbwachs, koncept rámců paměti a kolektivní paměti“, 16–17.

Johann Michel, autor studie o kolektivní paměti otroctví ve Francii, zdůrazňuje, že můžeme rozlišovat tři historické paměti, které se v souvislosti s tímto tématem objevují. První z nich je režim oslavující Francouzskou republiku, která otroctví zrušila, a osoby z metropolitní části Francie, kteří se o jeho zrušení zasadili. Druhá paměť je založena na připomínání obětí otroctví a jejich potomků. A třetí, zřídka uváděná paměť, je založena na oslavě hrdinů z řad otroků, kteří se postavili proti svým otrokářům. Třetí paměť je chápána jako základní národotvorný kámen (objevující se převážně u Antilského obyvatelstva).²⁰ Proto reflexe koloniálního otroctví mezi francouzským obyvateli zaznamenávala mnoho rozdílných období, v rámci kterých se události připomínaly. Způsob uchovávání vzpomínek se měnil v závislosti na časovém období, ale také na teritoriálním zakotvení.

Otázka paměti otroctví, byla ve francouzském diskurzu přítomna hned od jeho zrušení v roce 1848. Na územích, kde bylo koloniálního otroctví součástí každodenního života, se v období následujícím hned po jeho zrušení rozvinula legitimní paměť, která zrušení považovala za dílo humanistické republiky. Proto měly být oslavy vedeny v rámci abolicionistického přesvědčení Francouzské republiky. Souběžně byli bývalí otroci nuceni si zvyknout na svoji novou identitu svobodného člověka a na svoje dřívější utrpení zapomenout, proto se vzpomínky týkající se utrpení otroků postupně vytrácely. Součástí paměti připomínající velikost Francouzské republiky bylo i vzpomínání na osobnosti, které stály za zrušením otroctví, jednou z nich byl Victor Schœlcher. Okolo jeho osoby se postupem času vytvořil velmi populární kult. Podle něj bylo pojmenováno množství ulic, lyceí a dalších kulturních budov.²¹

Tento typ paměti je typický pro zámořská území Francie, kde bylo otroctví daleko aktuálnějším problémem než v metropolitní Francii. První větší snahou o vzkříšení paměti týkající se utrpení otroků bylo kulturně-literární hnutí *Négritude*, které se rozvíjelo v zámořských oblastech Francie od 30. let minulého století. Toto hnutí, které bylo reprezentováno významnými spisovateli, jako byl Leopold Sédar Senghor nebo Aimée Césaire, se vymezovalo proti politice asimilace, která byla spojena i s kolektivním zapomináním otroctví. Ve svých dílech pracovali s tématy jako hrdost na svoji rasu a

²⁰ Johann Michel, „A study of the collective memory and public memory of slavery in France“, *African studies* 75 č. 3 (2016), 395.

²¹ Hourcade, „L’esclavage dans la mémoire nationale française : cadres et enjeux d’une politique mémorielle en mutation“, 71–86.

historii. U Antilského obyvatelstva se také snažili upozorňovat na jejich africké kořeny.²²

Větší změny v přístupu k připomínání otroctví začaly být patrné až od 70. let 20. století. Odmítání asimilace a přijímání identity založené na minulosti otroctví začali využívat i jiní spisovatelé působící v zámořských oblastech. Ve svých románech autoři psali francouzsky i v kreolštině a ústředním tématem pro ně byl útlak ze strany otrokářských národů. Stejně tak, jak již bylo nastoleno hnutím *Négritude*, ve svých románech využívali oslavy hrdinů z řad otrockého obyvatelstva, kteří bojovali proti útisku ze strany otrokářů. Přestože tyto změny ve vnímání připomínání otroctví zpočátku zaznamenalo jen malé množství intelektuálně zaměřeného obyvatelstva zámořských oblastí. Postupně se tato problematika začala šířit i do politické sféry, která sama začala přijímat novou národní identitu, ve které mělo otroctví privilegované místo.²³ Avšak nová kolektivní paměť v zámořských oblastech nebyla postavena jen na utrpení otroků. Její nedílnou součástí byla i národní hrdost na hrdinské činy otroků, kteří se postavili svému osudu mnohými povstáními. Právě díky těmto změnám kolektivní paměti, které byly zaznamenány v zámořských oblastech Francie, jako byla Guyana, Réunion nebo Antily, bylo možné nastolit změny i v metropolitní Francii, kde bylo připomínání otroctví dlouhá léta naprosto neznámým pojmem.

V první řadě je důležité určit, že v metropolitní Francii neexistovala žádná paměť týkající se bezprostředně otroctví a jeho zrušení. Tímto tématem se nezabývala společenská ani politická sféra. Příčinou pro tuto neexistující paměť bylo nastolení francouzského národního narativu po skončení druhé světové války. Ten měl za úkol ve francouzských občanech vyvolat pocit sounáležitosti s republikou a s celým národem. Příkladem této francouzské politiky byl mýtus francouzského boje proti nacismu. Postupem času tento rozšířený mýtus opadával a najevo vycházela pravda o kolaboraci Vichystického režimu s nacisty a o deportacích Židů. Na základě toho můžeme usuzovat, že francouzská národní paměť byla postavena jen na událostech, které ukazovaly Francii v dobrém světle. Do tohoto národního narativu by francouzské zapojení do obchodu s otroky nezapadlo, proto se raději na špatné zkušenosti zapomínalo.²⁴

²² Michel, *Gouverner les mémoires: Les politiques mémorielle en France*, 120–121.

²³ Hourcade, „L’esclavage dans la mémoire nationale française : cadres et enjeux d’une politique mémorielle en mutation“, 71–86.

²⁴ Sébastien Ledoux, „Devoir de mémoire: The post-colonial path of a post-national memory in France“, *National Identities* 15 č.3 (2013), 249.

Zvýšení povědomí o problematice připomínání otroctví se v metropolitní Francii začalo rozvíjet až od 90. let minulého století a ani stále rostoucí diaspora obyvatel ze zámořských oblastí usídlující se v metropolitní Francii nepomohla tuto otázku vynést do popředí dříve. Možným důvodem, proč francouzská společnost byla k tomuto problému tak dlouho lhostejná, můžeme nalézt v národním mýtu spojeném s kolonialismem. Období kolonialismu měl francouzský národ dlouho spojený s takzvanou „*la mission civilisatrice*“ (civilizační misí), tedy s pozitivním vlivem kolonialismu a šířením moderní civilizace do zaostalých oblastí. Proto byla tak hojně rozšířená kolektivní paměť oslavující abolicionistický úspěch Druhé francouzské republiky. Pro metropolitní Francouze to byl důkaz správnosti civilizační mise.²⁵

Koloniální otroctví se v metropolitní Francii po dlouhá léta potýkalo s nezájmem nejen u široké veřejnosti, ale i u výzkumníků a badatelů. V metropolitní Francii do 90. let nebyl žádný akademický pracovník, který se problematikou francouzského koloniálního otroctví zabýval. Vysokoškolští studenti (hlavně z řad Antilského obyvatelstva), kteří chtěli psát odbornou práci na toto téma, měli problém najít vedoucího své práce, který se této problematice věnoval. Jediná univerzita, kde se nacházeli odborníci na otroctví ve Francii, byla v zámořských oblastech²⁶

Se stejným problémem jako vysoké školy se potýkaly i další vzdělávací instituce. Společnost nemohla na problematiku otroctví nijak reagovat i proto, že o tom vůbec nevěděla. Otroctví a jeho spojení s Francií se dlouhou dobu nedostalo ani do školních osnov. Zajímavostí je, že do školních učebnic se před druhou světovou válkou nedostala žádná verze paměti otroctví (neexistovala žádná zmínka ani o zrušení otroctví ani o Victoru Schælcherovi). Problematika otroctví byla ve francouzských učebnicích do té doby zmiňována jen prostřednictvím Španělska. Tato část historie nebyla vyučováno jak v metropolitní Francii, tak v zámořských oblastech, kterých se problematika přímo týkala.²⁷

Až po konci druhé světové války se ve školních učebnicích našlo pro otroctví místo, nicméně osnovy zahrnovaly jen jeho zrušení. Přesto i v tomto můžeme najít určitou kontroverzi. Vyučováním datem zrušení byl rok 1848. Nicméně otroctví bylo poprvé

²⁵ Ibid., 122.

²⁶ Coquery-Vidrovitch, *Enjeux politiques de l'histoire coloniale*, 69–70.

²⁷ Ibid., 63–65.

zrušeno již roku 1794, avšak o tom to datu se ve francouzských učebnicích vůbec nemluví, protože toto datum mohlo vyvolat otázky o znovuzavedení otroctví. Proto tedy můžeme konstatovat, že skoro až o století po zrušení otroctví dosáhly Antily určitého ústupku s požadavkem, aby byla na místních školách vyučována látka, která se regionu přímo týká.²⁸

Pochopitelně existuje mnoho hypotéz, jak k zapomnění došlo. Francouzi měli strach z toho, že by museli čelit pravdě o svém podílu na otroctví a potomci otroků mohli považovat za zahanbující a podřadné, že jejich předci byli otroci.²⁹ Proto se postupně tato historie vytlačovala z francouzské kolektivní paměti.

Otroctví začalo nacházet své místo ve veřejném diskurzu až na konci 20. století. Jedním z možných důvodů, proč k této změně připomínání došlo, je stále vzrůstající počet obyvatel ze zámořských oblastí usídlující se v metropolitní Francii. Stejně tak vzrůstá i počet migrantů z Afriky, kterých se problematika otroctví také týká. Tímto způsobem národní paměť otroctví, která byla šířená všude po metropolitní Francii, narazila na svoji překážku v jiných kolektivní pamětech přijímaných migranty.³⁰

Je nutné dodat, že zámořská diaspora se v metropolitní Francii usídluje již od 60. let 20. století, kdy byla organizována antilská emigrace do Francie, aby se demograficky ulevilo zámořské ekonomice, jež byla v katastrofálním stavu.³¹ Přesto je vzednutí etnické sounáležitosti a kolektivní paměti otroctví ve Francii znatelné až s druhou generací, která se již narodila v metropolitní Francii. Možným důvodem, proč se debata rozdmýchala až se druhou generací obyvatel, je fakt, že francouzská společnost, která původně migranty přijímala, doufala v jejich rychlou asimilaci a přizpůsobení se životu francouzských občanů. S tím je spojené i to, že se nadále nebudou zabírat svou rozdílnou minulostí. Migranti ve snaze zapadnout do francouzského prostředí toto všechno udělají.³² Důvodem, proč se tomu tak stalo, byla nastolená francouzská politika během 70. let 20. století, která migrantům přijíždějícím do Francie slibovala lepší budoucnost. Proto migranti neměli

²⁸ Keslassy a Rosenbaum, *Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire*, 43–44.

²⁹ Coquery-Vidrovitch, *Enjeux politiques de l'histoire coloniale*, 63.

³⁰ Keslassy a Rosenbaum, *Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire*, 48–49.

³¹ Ahmed Boubeker a Abdellali Hajjat, eds., *Histoire politique des immigrations (post) coloniales France, 1920-2008* (Paris: Éditions Amsterdam 2008).

³² Keslassy a Rosenbaum, *Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire*, 57.

takový problém s asimilací. Problém však nastal, když se tato politika zhroutila. Pro migranty byl stále větší problémem sehnat bydlení, zaměstnání, nebo školu pro děti.³³

S tímto dopadem se nejvíce potýkala tzv. druhá generace migrantů žijící od svého narození ve Francii. Pro upřesnění, na začátku 90. let 20. století trpěli mladí lidé v metropolitní Francii původem ze zámořských oblastí nezaměstnaností přesahující 26 %, přestože nezaměstnanost mladých Francouzů z metropolitní Francie dosahovala 16 %. I když občanství měly obě kategorie stejné, byl zřejmý dvojitý metr, který byl na obyvatelstvo aplikován.³⁴ Z toho lze usuzovat, že kvůli tomu se toto obyvatelstvo obrátilo zpátky ke svým etnickým skupinám, když viděli, že je Francouzi mezi sebe nepřijímají.³⁵ Začaly pro ně být důležité minulost a vzpomínání. Z tohoto důvodu se oživil koncept kolektivní paměti na otroctví i v metropolitní Francii, kde to byla do té doby velmi dlouho neznámá problematika.

Za uznání odlišné kolektivní paměti mohly dvě klíčové události spojené převážně s pamětí obyvatel zámořských oblastí Francie. U dalších obyvatel metropolitní Francie toto téma stále nenacházelo velkou odezvu. Obě události byly spojené se 150. výročí od zrušení otroctví pořádaném v roce 1998. Byl tím pochod konaný v roce 1998 a zákon, který byl díky němu přijat. Avšak obě tyto klíčové události přešly u většiny obyvatelstva bez povšimnutí.

Přelomový rok, kdy si problematiky otroctví a celkově černošského obyvatelstva začala všímat i široká veřejnost, nastal v roce 2005. Mohlo za to několik klíčových událostí, které se v tomto roce odehrály ve veřejném prostoru. Bylo tím ustanovení národního dne uctění památky obětem otroků, dále v tomto přelomovém roce byla též založena organizace CRAN, která hned od začátku velmi výrazně vystupovala ve veřejném prostoru s černošskou problematikou. Důvodem, proč otázka otroctví vstoupila tolik v patrnost, jsou i kontroverzní akce, které se kolem ní tento rok objevily. Velkou pozornost si zákon Taubira získal až díky aféře historika Olivier Pétré-Grenouilleau. Ten svým neobratným výrokem o otroctví a zločinu proti lidskosti velmi pohoršil organizace sdružující Antilské obyvatelstvo, jež na něj podalo žalobu. Nakonec organizace v únoru 2006 svoji žalobu stáhly. Důvod zněl, že podání žaloby nebylo přijato ani pochopeno francouzskou

³³ Jean-Pierre Rioux, *La France perd la mémoire* (Paris, Tempus, 2010), 170–171.

³⁴ Boubeker a Hajjat, *Histoire politique des immigrations (post) coloniales France, 1920-2008*, 282.

³⁵ Keslassy a Rosenbaum, *Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire*, 116.

společností.³⁶ Avšak tento krok byl velmi sledován médii a zákonu Taubira a problematice otroctví se dostalo větší pozornosti i od francouzského obyvatelstva, které zaujalo před touto událostí k této problematice lhostejný postoj. Na veřejnosti byla také často organizace *Tribu Ka*, která se řadila velmi radikálním. Požadovala například segregaci mezi bílými občany a černými občany. Tato organizace, která byla po celý rok 2005 velmi aktivní, byla kvůli svým výrokům v roce 2006 rozpuštěna.³⁷ Právě tyto akce měly za následek, že se o problematice spojující černou menšinu ve Francii a její paměti otroctví začalo stále více mluvit i ve veřejném prostoru zahrnující obyčejné Francouze, kteří předtím o této problematice nebyli vůbec informováni.

³⁶ *Ibid.*, 12–14.

³⁷ Boubeker a Hajjat, *Histoire politique des immigrations (post) coloniales France, 1920-2008*, 278–281.

1 Zaměření organizací

Pro další části analýzy je v první řadě klíčové určit, na jaký typ obyvatelstva se zaměřuje politická i veřejná aktivita organizací. Z tohoto zkoumání pak vyplývá, jak s tématem otroctví nakládají ve svých politických i veřejných aktivitách a jak je toto téma pro ně v jejich diskurzu důležité. Vybrané francouzské organizace, které budu zkoumat, využívají paměť otroctví k tomu, aby mohly existovat ve veřejném prostoru.³⁸

První ze zkoumaných organizací je CM98, která vznikla na základě tichého pochodu usilujícího o uznání skutečnosti, že otroctví je čin proti lidskosti. Tichý protest se konal v roce 1998, tedy ke 150. výročí od zrušení otroctví. Jejím hlavním cílem je obrana paměti koloniálního otroctví, obeznámení široké veřejnosti s jeho historií a v neposlední řadě i účast v boji proti diskriminaci obyvatelstva, které samo sebe identifikuje a označuje jako „potomci otroků“.³⁹

Oproti ostatním subjektům, které budu zkoumat, CM98 tvrdí, že mezi oběti otroctví a jejich potomky se řadí hlavně obyvatelé ze zámořských departmentů Francie (Guadeloupe, Guyana). Sami neuznávají, že potomci otroků je možné identifikovat jen podle černé barvy pleti. Odmítají tedy svůj boj zakládat na rase. Za důležitější kritérium považují etnikum. Podle nich toto etnické zarámování zdůrazňuje, že lidé, kteří si mohou říkat potomci otroků, mají mít francouzské občanství a sdílet stejné historické dědictví (kolonialismus a plantážnické zemědělství). Dalším důležitým faktorem, který je odlišuje od ostatních organizací, je náboženství. CM98 je založena na křesťanských hodnotách a katolicismu, proto se často distancují od zapojení dalších organizací do muslimského aktivismu.⁴⁰

Dalším seskupením, které budu srovnávat, je CRAN. Na rozdíl od ostatních organizací se jedná o federaci sdružující stovky organizací zabývajících se diskriminací černého obyvatelstva ve Francii. Byla založena v říjnu roku 2005. Jejím hlavním úkolem je ochrana černého obyvatelstva před diskriminací a rasismem⁴¹ Jelikož se jedná o seskupení více organizací, jejich snahou je stát se zastřešující federací, která bude spolupracovat se

³⁸ Keslassy a Rosenbaum, *Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire*, 43.

³⁹ „Le Comité Marche du 23 mai 1998“, oficiální stránky CM98, staženo 2. 1. 2019, <http://cm98.fr/lassociation-memorielle/>.

⁴⁰ Fleming, „White cruelty or Republican sins? Competing frames of stigma reversal in French commemorations of slavery“, 493–494.

⁴¹ „Brochure de presentation du CRAN“, oficiální stránky CRAN, staženo 2.1.2019, <http://le-cran.fr/nos-brochures/>.

státními autoritami a bude je upozorňovat na problémy černého obyvatelstva ve Francii.⁴² Podle autorů knihy *Mémoires vives* je CRAN seskupení, které upozorňuje na existenci problémů mezi Francií a jejím černošským obyvatelstvem. Podle nich tyto problémy pramení z historických kořenů spojených s otroctvím a kolonialismem.⁴³ Proto se i toto sdružení zapojuje do debaty o připomínání otroctví.

Z informací, které samo o sobě seskupení podává ve své brožuře, je možné zjistit, že tato organizace se bez rozdílu zaměřuje na veškeré černé obyvatelstvo žijící ve Francii. Jednak na obyvatelstvo ze zámořských departmentů, jednak na obyvatelstvo žijící v metropolitní Francii, které se identifikuje jako „potomci Afričanů“, a nakonec i na černé imigranty ve Francii.⁴⁴ Tento fakt se odráží ve sloganu CRAN „*Nous, les Noirs de France*“ (My, černí z Francie). Obsah sloganu není zaměřen jen na občany Francie, ale na všechny černochoy žijící ve Francii, i když je nutné dodat, že aktuální politické otázky ohledně imigrace nejsou pro CRAN primárním problémem, jak se může ze sloganu zdát.⁴⁵ Uskupení reprezentuje největší sociální skupinu ve Francii.⁴⁶

Třetím zkoumaným subjektem je hnutí *Indigènes de la République*, které vzniklo v lednu 2005 a v únoru 2010 se stalo základem pro vytvoření politické strany PIR. Toto hnutí má i nejšířší záběr, co se týče obyvatelstva, na které zaměřuje své aktivity.

Jejich hlavním cílem je boj proti rasové diskriminaci, kterou zažívají jak černoši, tak Arabové a muslimové. „PIR bojuje proti jakékoliv imperiální, koloniální i sionistické formě dominance, která je založena na bílé nadvládě,“ píší na svých oficiálních stránkách.⁴⁷ Zaměření této strany ale není etnické ani rasové, jak tomu bylo u předešlých dvou organizací. Tato strana má daleko širší záběr, kdy jejím úhlavním nepřítelem je „bílá dominance“. Nezáleží na tom, na jaké rase je uplatňována, nebo byla uplatňována v dobách francouzského kolonialismu.

⁴² Camus, „The commemoration of slavery in France and the emergence of a black political consciousness“, 652.

⁴³ Keslasy a Rosenbaum, „*Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire*“, 43.

⁴⁴ „Brochure de présentation du CRAN“, oficiální stránky CRAN, staženo 2. 1. 2019, <http://le-cran.fr/nos-brochures/>, 2–3.

⁴⁵ Boubeker a Hajjat, *Histoire politique des immigrations (post) coloniales France, 1920-2008*, 287.

⁴⁶ Mounia Daoudi, „Le CRAN des noires de France“, *RFI*, 27. 11. 2005, http://www1.rfi.fr/actu/fr/articles/071/article_40069.asp.

⁴⁷ „Qui sommes nous ?“, oficiální stránky strany PIR, staženo 2. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/le-pi-r/que-voulons-nous/>.

Součástí jejich boje je i paměť historických událostí. V úvodu na svých oficiálních stránkách píší, že je pro ně důležitá i otázka minulosti. Proto je jejich cílem vzdát hold svým předkům, kteří byli pod koloniální nadvládou, nebo byli deportováni ze své země a museli sloužit jako otroci.⁴⁸

⁴⁸ Ibid.

2 Politická aktivita organizací

V rámci této práce je velice důležité zmapovat a srovnat i politickou aktivitu. Nejdříve je klíčové zanalyzovat vybrané aktivity, na které se organizace politicky zaměřují a zda jsou tyto aktivity úspěšné či nikoliv. Analýza ukáže, které organizace dosahují svými politickými aktivitami největších úspěchů jak u veřejnosti, tak u politiků. Tyto úspěchy však neznamenají jen kladné výsledky na politickém poli. Důležité je i rozproudění debaty na určité politické téma, které má u veřejnosti často větší dosah. Díky tomu je možné zjistit, na která témata by se měly organizace zaměřit.

V první řadě se budeme zabývat kladnými výsledky politiky, kterou zaváděly nově vzniklé organizace zabývající se otázkou otroctví. Organizace CM98 pro ně zaznamenala velké politické vítězství hned na začátku svého působení. V roce 1998 se konaly ve Francii oslavy 150. výročí od zrušení otroctví. Oslavy zahrnovaly oficiální proslovy, konference, výstavy i jiné kulturní události po celé Francii.⁴⁹ Tyto události se však vedly v duchu oslavy druhé republiky, která otroctví zrušila. Utrpení otroků i oslava osvoboditelů z řad domorodého obyvatelstva nebyla brána během oslav v potaz.⁵⁰ Z tohoto důvodu vytvořili obyvatelé ze zámořských departmentů žijících ve Francii „*Comité pour une commémoration unitaire du 150e anniversaire de l'abolition de l'esclavage*“ (Komisi pro jednotnou památku 150. výročí zrušení otroctví), z které se následně vyvinula budoucí organizace CM98.⁵¹ Tato komise zorganizovala 23. května 1998 tzv. tichý pochod, který si kladal za cíl zvýšení zájmu francouzské společnosti o problematiku spojenou s památkou otroctví. Tichý pochod přilákal více než 40 tisíc lidí převážně ze zámořských departmentů Francie, a právě díky silnému zájmu veřejnosti bylo na základě tohoto pochodu přijato rozhodnutí o vyřešení otázky ohledně paměti otroctví.⁵²

Sama organizace na svých stránkách píše, že tichý pochod byl rozhodující událostí, která přispěla k důležitému politickému rozhodnutí - přijetí zákona Taubira. Podle tohoto zákona je obchodování s lidmi a otroctví činem proti lidskosti.⁵³ Obyvatelé ze zámořských departmentů tuto událost považují za velké politické vítězství pro udržení paměti otroctví,

⁴⁹ Doris L. Garraway, „Memory as reparation? The politics of remembering slavery in France from abolition to the Loi Taubira (2001)“, *International Journal of Francophone Studies* 11 č. 3 (2008), 380.

⁵⁰ Michel, *Gouverner les mémoires: Les politiques mémorielle en France*, 125.

⁵¹ Ledoux, „Devoir de mémoire: The post-colonial path of a post-national memory in France,“ 242.

⁵² Michel, *Gouverner les mémoires: Les politiques mémorielle en France*, 126.

⁵³ „Le Comité Marche du 23 mai 1998“, oficiální stránky CM98, staženo 2. 1. 2019, <http://cm98.fr/lassociation-memorielle/>.

avšak široká veřejnost ho vůbec nezaznamenala a zůstal u ní bez povšimnutí.⁵⁴

Organizace CM98 je mimo jiné odpovědná i za další, z jejich pohledu, politické “vítězství“. Jednalo se o problém spojený se zákonem Taubira a jeho třetím článkem, jenž uvádí, že by Francie měla ustanovit národní den, kterým se má připomínat otroctví a jeho zrušení.⁵⁵ Na základě toho vyvstala debata, v jaký den se tato událost má slavit. Pro CM98 bylo důležitým datem, které chtěla prosadit, 23. května kvůli zorganizování tichého pochodu, ale nakonec bylo rozhodnuto o neutrálním datu 10. května na památku přijetí zákona Taubira.⁵⁶

Přesto se CM98 rozhodla nadále prosazovat 23. květen. Událostí spojených s národním dnem připomínajícím otroctví a jeho zrušení se poprvé zúčastnila až v roce 2008, tedy poté co se slavil tento den již dva roky. Po skončení ceremoniálu si mohli členové CM98 připsat další politický úspěch, jelikož tehdejší premiér Francois Fillon stanovil 23. květen stejně jako 10. květen dnem uctění památky obětem koloniálního otroctví.⁵⁷ Premiér tedy vyšel vstříc všem organizacím shromažďující obyvatele ze zámořských území, pro které byl 23. květen spojený se snahou antilského obyvatelstva připomínat si oběti otroctví.⁵⁸ Dle jejich vlastního názoru je tato událost pro organizaci politicky důležitá, jelikož bylo konečně vyslyšeno i jejich požadavků a do popředí se dostala snaha organizace zastupující obyvatelstvo ze zámořských území, kteří jsou s tímto historickým tématem nejvíce spojeni.

CM98 je jako jediná ze zkoumaných organizací zodpovědná za úspěchy na politickém poli. Všechny tyto úspěchy jsou spojené s tématem otroctví. Nicméně je nutné podotknout, že jak přijetí zákona Taubira, tak úspěch uznání nového národního dne uctění památky obětí otroctví prošly u valné části veřejnosti bez povšimnutí. V reakci na to se postupem času její aktivity proměnily. Je možné také usuzovat, že politická aktivita CM98 měla za úkol především vyřešit problematiku paměti otroctví. Po vyřešení otázky paměti otroctví organizace nevykazuje ve své činnosti žádné další politické aktivity.

⁵⁴ Coquery-Vidrovitch, *Enjeux politiques de l'histoire coloniale*, 64.

⁵⁵ Benjamin Stora, *La guerre de mémoires: La France face à son passé colonial* (Paris: L'aube, 2007), 103–105.

⁵⁶ Fleming, „White cruelty or Republican sins? Competing frames of stigma reversal in French commemorations of slavery, 496.

⁵⁷ „Circulaire du 29 avril 2008 relative aux commémorations de la traite négrière, de l'esclavage et de leurs abolitions“, oficiální stránky francouzské vlády, staženo 13. 1. 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000018740271>.

⁵⁸ Michel, „Gouverner les mémoires“, 166.

Z důvodu nezájmu veřejnosti se organizace zaměřily na rozvíření politické debaty, která měla upoutat pozornost nejen černošského obyvatelstva Francie. Je důležité poukázat na to, že CRAN zaznamenala značný úspěch s debatou o reparacích. Tedy tématem spojeným s otroctvím a jeho pamětí. Nicméně je však nutné dodat, že sama organizace toto téma velmi často slučuje s diskriminací černošského obyvatelstva jak v Africe, tak v Evropě.

S ohledem na to může vyvstat otázka, co reparace vlastně představují a za jakým účelem je toto sdružení požaduje. Na tyto otázky je důležité odpovědět, protože dokazují opodstatnění celé další debaty, která se okolo reparací, a tedy i otroctví, rozproudila. Samotné sdružení vydalo na svých stránkách krátkou brožuru o reparacích.⁵⁹ Na první dvojstraně je obecně vysvětleno, co reparace jsou a proč by je mělo černošské obyvatelstvo dostat. CRAN považuje za obvyklé, že každá křivda má být v každé společnosti odčiněna. Vzhledem k tomu, že bylo otroctví uznáno zákonem Taubira jako čin proti lidskosti, mělo by jim být, za těchto okolností, vyplaceno příslušné odškodné. Ať v otázce materiální (pomoc v Africe, stipendia pro černošské studenty), tak symbolické (vzpomínkové a kulturní akce).⁶⁰

Otázka reparací se na veřejnosti objevuje od května 2012, kdy federace CRAN začala soustavněji na tento problém upozorňovat.⁶¹ Důležitým mezníkem v této problematice byl říjen 2012, kdy CRAN nechala v novinách *Le Monde* publikovat článek nazvaný „*Appel pour un débat national sur les réparations liées à l’esclavage*” (Apel za národní debatu o reparacích spojených s otroctvím). Článek rozebírá historii otázky reparací za otroctví. Během 20. století na tuto problematiku poukazovala řada známých osobností, například Martin Luther King nebo Aimé Césaire. Přes velkou snahu Francie, aby se dostalo otroctví řádné památky (v této části autoři poukazují na zákon Taubira i na den uctění památky obětem otroctví), je nutné debatu znovu oživit, protože odkaz na otroctví je v současnosti stále přítomný. Autoři tím mají na mysli rasismus, diskriminaci a nerovnosti, které zasahují černošské obyvatelstvo ve Francii.⁶² Táto výzva byla důležitá, jelikož přicházela s určitými otázkami týkajícími se otroctví, které je nutné, aby si veřejnost pokládala. Jako příklad

⁵⁹ „Réparations : dates et grandes figures“, oficiální stránky organizace CRAN, staženo 18. 1. 2019, <http://le-cran.fr/document-cran-associations-noires-de-france/90-reparations---dates-et-grandes-figures.pdf>.

⁶⁰ Ibid.

⁶¹ Johann Michel, „Esclavage et répartition. Construction d’un problème public (1998-2001)“, *Politique africaine* 146 (2017), 143.

⁶² Le Cran, „Appel pour un débat national sur les réparations liées à l’esclavage” *Le monde.fr*, 12. října 2012, https://www.lemonde.fr/idees/article/2012/10/12/appel-pour-un-debat-national-sur-les-reparations-liees-a-l-esclavage_1774364_3232.html.

můžeme uvést možnosti odškodnění otroctví či otázky, kam putovaly finance vytěžené z otrokářství.

Po této výzvě francouzská vláda slíbila více se zabývat politikou reparací, ale skutečností zůstává, že tento slib po zveřejnění výzvy, jak tvrdí CRAN, nebyl nikdy dodržen.⁶³ Proto v roce 2014 byla vydána brožura, která tuto debatu měla znovu oživit a i lépe představit veřejnosti. Celá brožura je psána v podobném duchu jako výzva z října 2012. Brožura obsahuje 7 textů, které svým obsahem přispívají do debaty ohledně reparací.⁶⁴ Mezi témata obsažená v brožuře patří například mentální forma reparace. To se týká především chybějící oficiální omluvy za způsobené křivdy. Nebo výuka na školách, která opomíjí otázku otroctví a stále spíše oslavuje národní hrdiny, jako byl Napoleon, který znovu zavedl otroctví.⁶⁵ Stejně tak jedna z částí se zabývá současnou diskriminací a spojuje jí do kontextu s otroctvím. Tato část uvádí, že současný rasismus vychází z minulosti a je spojený s křivdami z historie a většina předsudků, které mají lidé v současnosti proti černošskému obyvatelstvu, vychází z dob otroctví. V brožuře se píše „[...] otroci mohli svým potomků předat jen bídu, a proto není divu, že ještě dnes jsou potomci otroků stále výrazně chudší než Francouzi a potomci otrokářů.“⁶⁶ Sama brožura bere otroctví spíše jako křivdu z minulosti, kterou by bylo dobré v současnosti napravit. Součástí textů je i paměť otroctví (symbolická reparace), což je podobné využití jako u CM98. Tato symbolická část reparací se ale v dalších aktivitách a článcích zveřejněných federací CRAN neobjevuje tak často, jako propojení otroctví a současné diskriminace černošského obyvatelstva. Můžeme z toho usuzovat, že otroctví je pro federaci CRAN jen historickým nástrojem využívaným v boji proti diskriminaci.

CRAN právě těmito brožurami, knížkami i články dostala debatu o reparacích do širšího povědomí. Na svých stránkách od roku 2012 pravidelně přidává články týkající se nejnovějších posunů v otázce reparací. Proto za svou nejdůležitější činnost považuje seskupení CRAN boj za získání reparací. Odůvodňují to tak, že boj proti diskriminaci a boj za etnickou různorodost ve veřejném prostředí bude úspěšný jedině v případě vyřešení

⁶³ „Réparations: textes et idées“, oficiální stránky CRAN, staženo 13. 1. 2019, <http://le-cran.fr/nos-brochures/>.

⁶⁴ Ibid., 4.

⁶⁵ Ibid., 5–10.

⁶⁶ Ibid., 12.

otázky materiálních reparací za otroctví.⁶⁷

Celá debata o reparacích, kterou vede seskupení CRAN je nejvíce probíraným tématem spojeným s otroctvím ve francouzské společnosti. Je možné usuzovat, že seskupení tuto problematiku otevřelo, protože připomínání otroctví bere jako nevyřešený problém. Avšak také je možné zaznamenat, že díky kontroverznosti a velmi rozsáhlé debatě ve francouzském prostředí o tomto problému, chce CRAN upoutat pozornost ke svým dalším aktivitám, jako je diskriminace. To je další politická doména, ve které se CRAN aktivně angažuje.

Federace se snaží rozpoutat debatu o etnických statistikách, jež jsou ve Francii dlouhá léta tabu.⁶⁸ Proto se seskupení rozhodlo ve spolupráci s organizací zabývající se výzkumem v oblasti politiky - *République et Diversité* (Republika a různorodost), vytvořit analýzu o rasové rozmanitosti v politice. Celý tento výzkum má za úkol informovat o diskriminaci ostatních ras ve Francii.⁶⁹ Jedním takovým výzkumem byl „*baromètre du gouvernement contre le racisme*“ (doslovně: barometr vlády proti diskriminaci). Jedná se o studii kladoucí si za cíl zjistit, jak zvládají členové vlády boj proti diskriminaci rok po zvolení Françoise Hollanda prezidentem. Vládě byly proto předloženy otázky týkající se pohlaví, handicapu, původů a sexuální orientace. Otázky byly bodově hodnoceny a studie následně zkoumala zapojení členů vlády do boje proti diskriminaci.⁷⁰

Tento výzkum se konal v roce 2013 a od této doby se další podobný výzkum o členech vlády nekonal. Je proto evidentní, že diskriminace na základě barvy kůže a původu nenašla ve spojení s diskriminací ohledně pohlaví nebo postižení tak velký úspěch u cílové skupiny CRAN. Nicméně je nutné dodat, že pro sdružení CRAN je rozvíření debaty ohledně statistik pojednávajících o různorodosti společnosti stále důležité, protože jen díky tomu je možné zjistit úroveň diskriminace černošského obyvatelstva.⁷¹ Avšak na politické úrovni se již danou problematice dále nezabývá. Téma diskriminace je na politické úrovni u této

⁶⁷ Samuel Ghiles-Meilhac, „Qui parle pour les Noirs de France? Une brève histoire du CRAN“ *La Vie des idées*, 12. 10. 2016, <https://laviedesidees.fr/Qui-parle-pour-les-Noirs-de-France.html>.

⁶⁸ „Brochure de presentation du CRAN“, oficiální stránky CRAN, staženo 2. 1. 2019, <http://le-cran.fr/nos-brochures/>.

⁶⁹ „Discrimination“, oficiální stránky CRAN, 19. 1. 2019, <https://le-cran.fr/discriminations/>.

⁷⁰ „Baromètre du gouvernement, classement des ministères en matière de lutte contre le racisme“, oficiální stránky CRAN, staženo 19. 1. 2019, <http://le-cran.fr/document-cran-associations-noires-de-france/69-barometre-du-gouvernement.pdf>.

⁷¹ „Quelles sont les avancées du CRAN?“, oficiální stránky CRAN, staženo 19. 1. 2019, <http://le-cran.fr/nos-avances/>.

organizace jedině spojené s problematikou otroctví. V jiném kontextu se CRAN diskriminací na politické úrovni nezabývá.

Totožně jako CRAN a CM98 se na politickém poli snaží vyniknout i hnutí *Indigène de la République* (PIR). Svoji politickou cestu zahájili v roce 2010, kdy se konal ustanovující kongres této nové strany. Na tomto kongresu byly sepsány nejdůležitější otázky, kterými se bude nadále strana zabývat.⁷² PIR má za úkol bojovat proti rasové diskriminaci jak černochů, tak muslimů. Snaží se politicky zastupovat obyvatelstvo, které nikdy politickou reprezentaci nemělo. Podle webové stránky se také mělo angažovat ve volbách.⁷³ Sám zakladatel strany Sadri Khiary v rozhovoru uvedl, že strana byla založena za účelem vlastní aktivity a účasti na politických jednání a nechtěl, aby za ně bylo rozhodováno někým jiným.⁷⁴ Stejně tak v rozhovoru mluvil o volbách, kterých by se rádi jako strana zúčastnili: „nebudeme připraveni na regionální volby, ale spíše na obecní, v některých obcích s námi budou muset počítat.“⁷⁵ Nicméně v archivu na webových stránkách strany PIR, kde jsou k dispozici komuniké, zprávy médiím a další články, není žádná zmínka o jejich jakékoliv účasti ve volbách. Z toho vyplývá, že strana zůstala čistě u formulace svých oficiálních zásad. Z neúčasti strany ve volbách je možné usoudit, že strana nemá dostatečnou podporu u obyvatelstva, proto se žádných voleb zatím neúčastnila. Důvodem mohou být jejich často velmi radikální názory na problematiku kolonialismu a migrace do Francie.

⁷² „Nos principes“, oficiální stránky PIR, staženo 19. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/le-p-i-r/nos-principes/>.

⁷³ „Qui sommes nous?“, oficiální stránky PIR, 19. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/le-p-i-r/que-voulons-nous/>.

⁷⁴ Sadri Khiari et Danièle Obono, „Mouvements décoloniaux. Entretien avec Sadri Khiari“, *Contretemps.eu*, 6. 10. 2009, <http://www.contretemps.eu/mouvements-decoloniaux-entretien-sadri-khiari/>.

⁷⁵ Ibid.

3 Veřejná aktivita organizací

Veřejná aktivita je často obsáhlejší a o celkovém působení organizace někdy vypoví daleko více než její zapojení do politiky, proto se jí budeme v další části zabývat. Výzkum bude zaměřen na nejdůležitější zájmy organizace, jejich úspěch u široké veřejnosti, a dále jak se mění jejich zaměření časově. Jednou z nejdůležitějších událostí, která v této části bude popsána, je den připomínání otroctví.⁷⁶ Jedná se o jedinou aktivitu, která spojuje všechny tři organizace dohromady, tudíž je na ní velmi dobře patrný rozdílný přístup k paměti otroctví.

Jak již bylo řečeno v předešlé části, organizace CM98 se s tímto termínem ze začátku neztotožnila. Za vhodnější datum považovala 23. květen. Úspěch, že tento den se zařadil po boku 10. května jako národní den uctění památky obětí otroctví, bylo velkým politickým vítězstvím nejen pro CM98, ale i pro všechny obyvatele ze zámořských departmentů žijících natrvalo v metropolitní Francii.⁷⁷ Organizace CM98 se každoročně od roku 1998 setkává 23. května a pořádá festival Limyè ba Yo, na kterém se sejdou tisíce lidí za účelem uctění památky obětí otroctví. Nejedná se čistě o událost, která má připomínat historii. Důkazem je i to, že součástí festivalu jsou i výstavy umělců ze zámořských oblastí, koncerty, přednášky politiků a dalších osobností, které se mohou k tomuto tématu vyjádřit.⁷⁸ I když se tato událost koná od roku 1998, na svých oficiálních stránkách mají informace o průběhu akcí až od roku 2014. Hlavní prioritou celé akce v roce 2014 byla oslava žen a mužů, kteří vytvořili bohatou kulturu, i přesto že byli otroky. Cílem, podle organizace, nebyl negativní pohled na otroctví, ale snaha ukázat, že i když bylo otroctví strašným činem, vytvořilo něco pozitivního, co bychom si i nyní měli připomínat.⁷⁹

Další téma, které festival zdůrazňuje, je diskriminace. Z předešlých částí je evidentní, že diskriminace černošského obyvatelstva se neodmyslitelně připojila k tématu spojenému s připomínáním obětí otroctví a s historickým diskurzem zabývajícím se těmito událostmi. Na svých stránkách uvádějí, že diskriminace černošského obyvatelstva částečně vychází z minulosti, tedy v tomto případě ze zkušenosti otroctví. A jedinými způsoby, jak proti

⁷⁶ Stéphane Dufoix, „La reconnaissance au présent: les dimensions temporelles de l’histoire et de la mémoire“, *La Découverte* č. 26 (2005), 141.

⁷⁷ „Honorer la mémoire des victimes de l’esclavage colonial“, oficiální stránky CM98, staženo 22. 1. 2019 <https://cm98.fr/honorer-la-memoire-des-victimes-de-lesclavage/>.

⁷⁸ Ibid.

⁷⁹ „Limyè ba Yo“, oficiální stránky Limyè ba Yo, staženo 22. 1. 2019, <http://23mai.cm98.fr/comprendre-limyè-ba-yo-23-mai/>.

diskriminaci bojovat, je snaha o vzájemné porozumění, respekt a lépe se navzájem poznat.⁸⁰

V roce 2015 se událostí spojených s tímto dnem účastnilo více než 30 tisíc lidí. V tomto roce se oslavy uskutečnily i v dalších francouzských městech, nejen v Paříži. Nicméně oslav v hlavním městě se zúčastnily známé a důležité osobnosti, které se do diskuze o připomínání historie otroctví zapojily. Jednou z nich byla i Christine Taubira, díky které byl přijat zákon, že otroctví je čin proti lidskosti. Součástí oslav však v tomto roce nebyly jen kulturní akce připomínající tradice předků. Poprvé bylo nezbytným prvkem festivalu i vymezení proti rasismu a netoleranci. Touto událostí se organizace CM98 snaží o vytvoření francouzské společnosti „*post esclavagiste*“ (tedy post otrocké).⁸¹ Stejně jako předešlý rok se i oslavy v roce 2016 konaly v duchu kulturním, bylo možné si poslechnout koncerty, nebo zajít na divadelní inscenaci.⁸²

Můžeme konstatovat, že organizace CM98 v tomto případě využila diskriminaci černošského obyvatelstva a boje proti němu, aby zaujala větší počet lidí a přilákala je tak k problematice paměti otroctví a ke kultuře s jím spojené. Tímto způsobem se snaží rozšířit svou cílovou skupinu, na kterou byly zaměřovány její předešlé politické aktivity. Teď je tato cílová skupina značně rozšířena o obyvatelstvo, které se zabývá bojem proti diskriminaci a rasismu. V dalších letech se pak diskriminace dostala do popředí a v tomto ohledu se svými aktivitami značně přiblížila organizaci CRAN.

Právě diskriminace je důležitý společný bod objevující se jak u oslav konajících se 10. května, tak u oslav 23. května. Podle informací CM98 k jejímu festivalu v roce 2018, který se konal přesně na 20. výročí od prvního pochodu, jsou předci, kteří zažívali otroctví, konečně uznáni Francouzskou republikou. Zmiňují zde úspěchy, které mohou za oživení paměti francouzského národa této dlouho opomíjené části francouzské historie. Na základě toho je možné odvodit, že pro ně znamená otázka minulosti a její řešení Francouzskou republikou uzavřenou kapitolu. Nejnovější problém však spatřují v rasismu, který podle nich vychází z koloniálního otroctví. Závěrem z této změny rétoriky vyplývá, že před 20

⁸⁰ Ibid.

⁸¹ „23 mai la fierte des descendants d’esclaves“, oficiální stránky Limyè ba Yo, staženo 22. 1. 2019, <http://23mai.cm98.fr/23-mai-la-fierte-des-descendants-desclaves/>.

⁸² „Programme du 23 mai 2016“, oficiální stránky Limyè ba Yo, staženo 22. 1. 2019, <http://23mai.cm98.fr/programme-du-23-mai-2016/>.

lety byly ústředním tématem celého pochodu vzpomínky národa na otroctví, v současné době je to diskriminace. Proto se obyvatelé zámořských oblastí žijící ve Francii znovu sdružují, ale v tomto ohledu pochodují za úplně novou myšlenku. Sami napsali: „23. května 1998 jsme pochodovali za naše předky a 23. května 2018 pochodujeme za sebe samé a své děti.“⁸³ Důkazem této změny jsou i témata, za která se pochod uskutečňuje. Jen dvě témata ze šesti se zabývají otroctvím a jeho pamětí. Další čtyři už se zabývají rasismem a diskriminací černošského obyvatelstva ve Francii. Z jejich webových stránek je možné vyčíst, že na rozdíl od organizace PIR nepodporují žádný radikalismus. Chtějí, republika pomoci s bojem proti diskriminaci. Jejich pokojné vyjádření nesouhlasu a nelibosti není kritikou Francouzské republiky, ale jejího systému, a proto touto cestou usilují o jeho změnu.⁸⁴

Přesto je možné mezi organizacemi spatřovat určité rozdíly. Například mezi CM98 a seskupením CRAN, kdy CM98 neuznává reparace, za které CRAN bojuje. Na oficiálních stránkách události Limyè ba Yo píše: „[...] se staví proti reparacím a snaží se o smíření aktérů tohoto zločinu proti lidskosti. Toto usmíření nutně zahrnuje uznání a respektování vzpomínek na oběti koloniálního otroctví.“⁸⁵ CRAN používá reparace jako nástroj, který má za úkol prostřednictvím otroctví upozorňovat na současnou diskriminaci černošského obyvatelstva, což CM98 neuznává. Naopak se snaží o uklidnění napjaté situace a na celý problém upozorňuje v méně útočném pojetí. Za tímto účelem proto existuje událost Limyè ba Yo, která má přes kulturní zážitky obyvatele Francie sblížit, ne je rozdělovat.

Federace CRAN, jak už bylo zmíněno, dává větší přednost národnímu dni, který se koná 10. května. Poprvé se oslavy konaly v roce 2006.⁸⁶ Je důležité zmínit, že tento den není, tak jako u CM98, vytvořen touto federací. Je to den, který byl ustanoven na základě zákona Taubira a komise pro paměť a historii otroctví.⁸⁷ Velkým rozdílem od akcí konaných 23. května je politizace těchto událostí. V Lucemburských zahradách v Paříži se každoročně koná ceremoniál, kde vystupují přední francouzští politici, aby uctili památku obětí koloniálního otroctví. Avšak na základě toho CM98 tuto událost často kritizuje.

⁸³ „La Marche du 23.mai 2018“, oficiální stránky Limyè ba Yo, staženo 23. 1. 2019, <http://23mai.cm98.fr/la-marche-du-23-mai-2018/>.

⁸⁴ Ibid.

⁸⁵ Ibid.

⁸⁶ Camus, „The commemoration of slavery in France and the emergence of a black political consciousness“, 649.

⁸⁷ Stephan Palmié, „Historicism, and the poverty of memorialization“, in *Histories, Theories, Debates*, ed. Susannah Radstone a Bill Schwarz, (Fordham University 2010), 370.

V tiskové zprávě z roku 2017 je 10. květen oficiální událostí politiků, kteří oslavují abolicionismus Francouzské republiky a francouzské bojovníky za svobodu otroků, zatímco 23. květen ctí památku obětí otroctví a obchodu s otroky.⁸⁸

Nicméně se v tento den nekonají pouze události politického významu. Součástí oslav jsou různé pochody, manifestace a výstavy organizací zabývajících se připomínání otroctví. Do oslav se připojují i zámořské departmenty Francie.⁸⁹ Stejně tak není jedinou organizací zapojující se do oslav 10. května CRAN, další je například organizace SOS Racisme, upozorňující na rasismus ve Francii.⁹⁰ Na rozdíl od CM98, CRAN nepořádá žádné rozsáhlé oslavy, koncerty a velké kulturní akce.

Na svých stránkách CRAN poskytuje informace o událostech konajících se 10. května až od roku 2016. Pro rok 2016 byly hlavním tématem, kterého se držela federace CRAN během oslav, reparace. Avšak tento rok nežádaly federace a další organizace, které se k ní připojily, jen finanční reparace, ale požadovaly po francouzské vládě vytvoření muzea otroctví. V článcích zveřejněných k těmto událostem si stěžují, že ve Francii neexistuje muzeum připomínající otroctví. Podle nich má být vytvoření tohoto muzea dobrou formou symbolické reparace.⁹¹

U příležitosti oslav v roce 2017 byly reparace stejně jako předešlý rok hlavním tématem federace CRAN. Ve zprávě, která byla zveřejněna na jejich stránkách je napsáno, že tento rok ve sdružení s dalšími organizacemi, připomenou francouzské vládě problém s reparacemi. Požadují, aby se francouzská vláda tímto problémem začala zabývat, jak slíbila v roce 2012. Jako součást tohoto setkání se má připomínat kultura, kterou vytvořili otroci během kolonialismu. Mají se zpívat tematické písně nebo přednášet básně.⁹² Jen pár dní před těmito událostmi nastíněnými již ve zprávě z roku 2016 vyšla na stránkách

⁸⁸ „Le 23 mai, journée nationale en hommage aux victimes de l’esclavage colonial, oubliée dans le discours-bilan de Francois Hollande“, oficiální stránky Limyè ba Yo, staženo 23. 1. 2019, <http://23mai.cm98.fr/communiquede-presse-le-23-mai-journee-nationale-en-hommage-aux-victimes-de-lesclavage-colonial-oubliee-dans-le-discours-bilan-de-francois-hollande/#3sq70XzyCeqpQkoo.99>.

⁸⁹ „Question et réponse sur le 10 mai“, oficiální stránky Comité national pour la Mémoire et l’Histoire de l’esclavage, staženo 23. 1. 2019, <http://www.cnmhe.fr/spip.php?article135>.

⁹⁰ Communiqué de SOS Racisme, „10 mai 2016: journée nationale de la commémoration de l’abolition de l’esclavage“, *l’Humanité*, 24. 1. 2019, <https://www.humanite.fr/10-mai-2016-journee-nationale-de-la-commemoration-de-labolition-de-lesclavage-606601>.

⁹¹ „Samedi 10 mai, journée de commémoration de l’esclavage : rassemblement et conférence de presse autour de la réparation“, oficiální stránky CRAN, staženo 24. 1. 2019, <https://le-cran.fr/samedi-10-mai-journee-de-commemoration-de-lesclavage-rassemblement-et-conference-de-presse-autour-de-la-reparation/>.

federace zpráva, která veřejnost informovala o tiskové konferenci zabývající se tímto tématem. Na tiskové konferenci budou představeny dva návrhy zákonů, jež mají odčinit otroctví a nucenou práci.⁹³

V roce 2018, stejně jako v předešlých letech, byly znovu hlavním tématem reparace. Federace CRAN v jednom ze zveřejněných článků kritizuje zákon, který poskytl finance bývalým vlastníkům otroků. Nyní požadují, aby byla zmíněná suma poskytnuta ve formě dotací obyvatelům zámořských oblastí.⁹⁴

Většina témat, kterým se věnuje federace CRAN v den uctění památky obětí otroctví, je více než s pamětí a s historií otroctví spojena s reparacemi za ně. V jedné ze zpráv federace píše, že kolonialismus a otroctví jsou ve Francii stále velmi málo známou částí historie. A podle nich reparace mají přispět k lepšímu poznání této historie.⁹⁵ Způsob, jakým byly reparace interpretovány účastníkům akce, se lišil a je v něm vidět jasný časový posun organizace. První rok se spíše zabývaly symbolickými reparacemi, další rok chtěly na danou problematiku upozornit. Přitom třetí rok již žádaly materiální reparace na konkrétním případě. Proto je jasné, že do popředí problematiky reparací vystupují stále častěji problémy dnešního černošského obyvatelstva. S takovou změnou tématu můžeme shledat paralelu s organizací CM98, která v pozdějších letech, kdy se konaly události 23. května, také dávala více přednost současným problémům oproti připomínání historie.

Existují mnohá pojmenování, která se dají použít k označení uctění památky obětí otroctví. Další ze zkoumaných organizací, organizace PIR, dává přednost oslavám, které označuje jako připomínání památky deportace dcer a synů Afriky a jejich zotročení. Toto připomínání se odehrává ve stejný den jako oslavy, které pořádá federace CRAN, tedy 10. května. Během svých začátků vyjadřuje organizace ve zveřejněných informacích nesouhlas s ustanovením tohoto data. Upřednostňují 29. srpna, tedy den, kdy došlo ke vzbouření otroků z Haiti. Podle organizace je toto datum vhodnější alternativou, která významněji

⁹³ „Commémorations du 10 mai“, oficiální stránky CRAN, staženo 24. 1. 2019, <https://le-cran.fr/commemorations-du-10-mai-2017/>.

⁹⁴ „Esclavage et réparations : le CRAN attaque l'article 5 du décret Schoelcher, et met en demeure les békés et les « Blancs pays »“, oficiální stránky CRAN, staženo 24. 1. 2019, <http://le-cran.fr/esclavage-et-reparations-le-cran-attaque-l'article-5-du-decret-schoelcher-et-met-en-demeure-les-bekes-et-les-blancs-pays/>.

⁹⁵ „Commémorations du 10 mai“, oficiální stránky CRAN, staženo 24. 1. 2019, <https://le-cran.fr/commemorations-du-10-mai-2017/>.

ovlivňuje paměť otroctví.⁹⁶ Avšak v pozdějších letech dávají přednost, jako ostatní organizace, oslavám konaným 10. května.

Na svých oficiálních stránkách mají o této připomínkové akci informace od roku 2009. Zveřejněným dokumentem zvou zájemce na pochod podporující vyplacení reparací za otroctví, otevření archívů a chtějí, aby tematika otroctví byla součástí školní výuky.⁹⁷ Nadcházející rok se na webových stránkách objevila stejná pozvánka na tuto událost připomínající otroctví. Liší se však tím, že tentokrát byl zveřejněný i doprovodný program, kterým lákali zájemce na tuto událost. Jednalo se především o kulturně zaměřené akce i historické části programu. Program zcela opomínal otázky současné diskriminace.⁹⁸

Stejně jako předešlé roky se další akce konala i v roce 2011. Na rozdíl od uplynulých let, v tomto roce bylo jejich součástí i upozornění na současný problém diskriminace a útlaků, kterých se dostává nejen černošskému obyvatelstvu od Francie. V krátkém článku poukazují na bombardování Libye nebo na používání zdraví škodlivých pesticidů v zámořských oblastech Francie. Podle nich zločin stále pokračuje, což odkazuje na kolonialismus a otroctví.⁹⁹ Poslední podobný ročník této připomínkové akce se konal v roce 2012. Ještě tento rok měl připomínat přijetí zákona Taubira.¹⁰⁰ Od roku 2012 jsem již další informace o pochodu, který připomíná památku obětí otroctví konaném v tomto datu, nenašla. Ovšem v roce 2013 se konala další podobná připomínková akce. Nicméně se konala o dva dny dříve, tedy 8. května, a k hlavnímu tématu připomínání obětí otroctví se připojilo uctění obětí koloniálních masakrů.¹⁰¹ Součástí tohoto pochodu byly snahy poukázat na současné problémy obyvatelstva bývalých kolonií a jak těmto problémům čelit. Po prvním ročníku v roce 2013 jsem již žádné další informace o této přeměněné

⁹⁶ „À propos de la commémoration de l’abolition de l’esclavage“, oficiální stránky PIR, staženo 30. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/a-propos-de-la-commemoration-de-labolition-de-lesclavage/>.

⁹⁷ „Commémoration de la déportation des filles et fils d’africains et de leur mise en esclavage“, oficiální stránky PIR, staženo 30. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/commemoration-de-la-deportation-des-filles-et-fils-dafricains-et-de-leur-mise-en-esclavage/>.

⁹⁸ „Commémoration de la déportation des Filles et Fils d’ Africains et de Leur Mise en Esclavage“, oficiální stránky PIR, staženo 28. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/commemoration-de-la-deportation-des-filles-et-fils-d-africains-et-de-leur-mise-en-esclavage/>.

⁹⁹ „Commémoration de la déportation des Filles et Fils d’ Africains et de Leur Mise en Esclavage“, oficiální stránky PIR, staženo 28. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/commemoration-de-la-deportation-des-filles-et-fils-d-africains-et-de-leur-mise-en-esclavage-2/>.

¹⁰⁰ „Commémoration de la déportation des Filles et Fils d’Africains et de leur mise en esclavage, Jeudi 10 Mai 2012, 17 H00 Place de La Nation“, oficiální stránky PIR, staženo 28. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/commemoration-de-la-deportation-des-filles-et-fils-dafricains-et-de-leur-mise-en-esclavage-jeudi-10-mai-2012-17-h00-place-de-la-nation/>.

¹⁰¹ „8 mai/10 mai : jours de commémoration/jours de lutte“, oficiální stránky PIR, staženo 28. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/8-mai10-mai-jours-de-commemorationjours-de-lutte/>.

vzpomínkové akci a jejím dalším pořádání na oficiálních stránkách PIR nenalezla. Je možné usuzovat, že akce byla úplně zrušena.

U konání připomínkových akcí, kterých se účastnila organizace PIR, je vidět velké množství rozporů. Zaměření pochodu se postupem času významově měnilo. První roky se pochod zaměřoval čistě na historii, paměť otroctví a kolonialismus. Ve zveřejněných zprávách píše, že „důstojný lid nemůže existovat bez paměti.“¹⁰² Avšak zlom nastal v roce 2011, kdy do diskurzu oslav pronikla současná diskriminace. O to větším překvapením proto může být konec pořádání těchto připomínkových akcí v roce 2013. Otázkou proto zůstává důvod zrušení. Může jím být nezáměr ze strany obyvatel o oslavy bez zakomponování problému současné diskriminace ve Francii, či za zrušením stojí jiný důvod.

Oslavy pamětí mají v rámci pořádání veřejných událostí u organizací jednu z velmi důležitých rolí. Na těch jde dobře ukázat, jak se změnil pohled organizací na připomínání otroctví. Jak se jejich pohled měnil časově, nebo do něj zakomponovaly nové významové celky, například právě diskriminace černošského obyvatelstva ve Francii. Nicméně další veřejné aktivity organizací také ukazují změnu jejich zaměření a odraz paměti otroctví v soudobém pojetí.

Jako organizace, která se nejvíce zaměřuje na paměť a historii otroctví, tak i CM98 ve svých dalších veřejných aktivitách odráží stále menší zájem ze strany obyvatelstva o historickou paměť otroctví bez zakomponování současné diskriminace. Jednou z nich je například genealogický ateliér, kde mohou zájemci vyhledávat v databázích své předky. Ateliér založený v roce 2006 pomáhá zájemcům z řad antilského obyvatelstva zjistit, zdali jejich předci prožili život v otroctví. Tento ateliér, podle informací zveřejněných na oficiálních stránkách CM98, umožní zájemcům pochopit, jak byla jejich rodina konstruována před a po otroctví. Tím se zájemci mohou lépe identifikovat jako potomci otroků a porozumět problémům spojeným s otroctvím. Tento seminář se koná každý týden v Paříži. Jedinou podmínkou pro zájemce je být členem organizace CM98.¹⁰³ Shrneme-li si dostupné informace o CM98, tato organizace pořádá velmi málo veřejných akcí, nevydává

¹⁰² „Commémoration de la déportation des filles et fils d’afriains et de leur mise en esclavage“, oficiální stránky PIR, staženo 30. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/commemoration-de-la-deportation-des-filles-et-fils-dafricains-et-de-leur-mise-en-esclavage/>.

¹⁰³ „Retrouver ses aieux esclaves avec l’ Atelier généalogie et d’ histoire des familles antillaises“, oficiální stránky CM98, staženo 7. 2. 2019, <https://cm98.fr/retrouver-ses-aieux-esclaves/>.

tolik prohlášení a tiskových zpráv jako dvě konkurenční asociace, které se v tomto ohledu velmi angažují.

CRAN je federace velmi aktivní na veřejném poli. Ve svých aktivitách se rovnoměrně zapojuje do boje proti diskriminaci i do boje za připomínání otroctví. Jako příklad je možné uvést aféru spojenou s módním obchodem Mango, který v dubnu 2016 zveřejnil na svých webových stránkách náhrdelník pojmenovaný „bijoux - style esclave“ (šperk - otrocký styl). Jeho vzhled připomínal řetězy nošené otroky kolem krku. Takto pojmenovaná bižuterie hned zvedla vlnu emocí a federace po známém obchodu žádala stažení tohoto výrobku a omluvu.¹⁰⁴ K omluvě od ředitelů značky došlo, avšak podle CRAN to bylo nedostačující, proto svolali manifestaci před obchod Mango v Paříži, kde žádali stažení výrobku z prodeje.¹⁰⁵ Nakonec byla bižuterie z prodeje stažena, avšak podle CRAN se jednalo nejen o vyjádření neúcty vůči všem obětem otroctví, ale i vůči francouzským zákonům, podle kterých je otroctví čin proti lidskosti. Tato kampaň byla spojená jak s památkou otroctví, tak s rasismem. Jedná se o jednu z jejich veřejných akcí, která dokázala uspět s tématem otroctví. Důvodem toho může být, že Mango je velmi známá a oblíbená značka, a proto u široké veřejnosti vyvolala zájem o tuto problematiku.

Je nutné dodat, že jiné veřejné akce a programy federace CRAN jsou daleko více zaměřené na diskriminaci. Jeden z jejich největších programů se zabývá etnickými statistikami. Nicméně oproti politicky zaměřenému barometru vlády, který se řešil v politických aktivitách federace CRAN, se tato akce zabývá rozdílností a zastoupením černošského obyvatelstva v sociálním prostoru nebo v jiném konkrétním odvětví.¹⁰⁶ CRAN ve spolupráci s organizací *République et Diversité* přišlo v říjnu 2012 se studií o zastoupení žen a černošského obyvatelstva ve správních radách vybraných firem.¹⁰⁷ Stejně tak v roce 2007 federace přišla s jedním z prvních etnických výzkumů, kde se snažila zjistit míru diskriminace, jež je ve Francii černošské obyvatelstvo obětí. Jedná se o velmi propracovanou studii, kde se dotazovaných ptají, zdali byli v nedávné době obětí

¹⁰⁴ „La collection de bijoux style esclave de Mango crée la polémique“, oficiální stránky CRAN, staženo 7. 2. 2019, <https://le-cran.fr/la-collection-de-bijoux-style-esclave-de-mango-cree-la-polemique/>.

¹⁰⁵ „Le Cran appelle à un rassemblement devant une boutique Mango à Paris“, oficiální stránky CRAN, staženo 7. 2. 2019, <https://le-cran.fr/le-cran-appelle-a-un-rassemblement-devant-une-boutique-mango-a-paris/>.

¹⁰⁶ „Discrimination“, oficiální stránky CRAN, 19. 1. 2019, <https://le-cran.fr/discriminations/>.

¹⁰⁷ „Le CAC 40, parité, diversité : Synthèse de l'enquête de République & Diversité, en partenariat avec le CRAN“, oficiální stránky CRAN, staženo 13. 2. 2019, <http://le-cran.fr/document-cran-associations-noires-de-france/64-le-cac-40--parite-et-diversite.pdf>.

diskriminace, a pokud ano, jaké byla povahy.¹⁰⁸

Z analýzy veřejných aktivit federace CRAN je možné dedukovat, že se zaměřuje na téma otroctví i diskriminace. Avšak téma otroctví velmi ustupuje do pozadí, jedinou zveřejněnou aktivitou byl problém náhrdelníků z obchodu Mango. Oproti tomu téma diskriminace a rasismu je u této federace velmi často zmiňováno a dává mu daleko větší prostor. To je znatelný rozdíl oproti organizaci CM98, jejíž další veřejná aktivita je spojena jen s pamětí otroctví.

Jako další organizaci, která se ve veřejných aktivitách odkazuje k tématu rasismu a diskriminace, můžeme označit PIR. Jak již bylo napsáno v první části, má ze všech zkoumaných organizací nejširší cílovou skupinu. Z toho tedy vyplývá, že tématu otroctví nebude dávat tak velký prostor jako diskriminaci obyvatelstva ve Francii, což je i patrné z jejich webových stránek. Co se týká otroctví, organizace tvořila jen články spojené se dnem uctění památky. Oproti tomu veřejná aktivita zabývající se diskriminací a rasismem je častým tématem zveřejněných článků, vyjádření a tiskových zpráv organizace.

Již od roku 2009 se téma diskriminace objevuje ve většině článků vydaných na oficiálních stránkách organizace. Snaží se svým čtenářům zprostředkovat čísla dokazující přítomnost diskriminace ve Francii, nebo rovnou o diskriminaci v pracovním poměru nebo ve školství informují. V tomto článku píší, že se budou snažit o nápravu nespravedlností pomocí právních debat.¹⁰⁹ Výsledky těchto debat bohužel nebyly dohledatelné.

Nejvíce se ovšem organizace zabývá aktuální situací ve světě a velmi často dává tisková prohlášení a oficiální sdělení. Nejčastěji se členové vyjadřují k tématu Izraele a Palestiny.¹¹⁰ Stejně tak PIR pořádá demonstrace na podporu svých „afrických bratrů a sester“, kteří se nacházejí v zadržovacích táborech v Libyi. Upozorňují na nelidské až otrocké zacházení. Touto manifestací chtějí poukázat na imperialistické chování států

¹⁰⁸ „Les discrimination à l'contre des populations noires en France“, oficiální stránky CRAN, staženo 13. 2. 2019, <http://le-cran.fr/document-cran-associations-noires-de-france/63-tns-sofres-premiere-enquete-statistique-sur-les-noirs-de-france.pdf>.

¹⁰⁹ „Table ronde-Débat sur les discriminations raciales au travail“, oficiální stránky PIR, staženo 13. 2. 2019, <http://indigenes-republique.fr/table-ronde-debat-sur-les-discriminations-raciales-au-travail/>.

¹¹⁰ Youssef Boussoumah, „La Palestine ne sera vraiment libre que quand l'Afrique le sera“, oficiální stránky PIR, staženo 14. 2. 2019, <http://indigenes-republique.fr/la-palestine-ne-sera-vraiment-libre-que-quand-lafrique-le-sera/>.

Evropy.¹¹¹ Jako jediná ze tří zkoumaných organizací se na svých stránkách zabývá i aktuální světovou politikou a současnou situací. Díky tomu má organizace širokou základnu podporovatelů. Určitým vlivným faktorem může být i skutečnost, že se jedná o politickou stranu, která by se k aktuálním otázkám měla vyjadřovat.

¹¹¹ „Une manifestation d’afrodescendants à Paris en défense des frères et sœurs africains“, oficiální stránky PIR, staženo 14. 2. 2019, <http://indigenes-republique.fr/une-manifestation-dafrodescendants-a-paris-en-defense-des-freres-et-soeurs-africains/>.

4 Odraz organizací v médiích

Na srovnání výskytu událostí (analyzovaných v předešlých částech) ve francouzských médiích si kladu za cíl dokázat a zjistit, která témata byla médii více zaznamenávána. Buďto otroctví, nebo diskriminace. Dále budu také zkoumat, jakým způsobem byla tato témata zpracována v médiích. Nejdříve jsem měla v úmyslu vybrat jen dva deníky, kde bych zmínky o daném tématu vyhledávala. Avšak otroctví je velmi málo zpracovaným tématem ve francouzských médiích, což jsem usoudila na základě vyhledávání vybraných klíčových slov v databázi Factiva. Proto jsem z důvodu nedostatku zdrojů musela rozšířit výběr médií. Pokud však zdrojů bylo dostatečně, přednostně jsem vybírala veřejně známá média *L'Express*, *Le Monde*, *Le Parisien*. Když bylo zdrojů méně, nejčastěji jsem články přebírala od tiskové agentury *AFP*.

Co se týká srovnání událostí podle četnosti v médiích, uvádím nejdříve úspěchy, mezi něž řadím hlavně zákon Taubira a stanovení 23. května jako dalšího data národního dne na památku obětí koloniálního otroctví. Při vyhledávání četnosti článků týkajících se zákona Taubira jsem zjistila, že v době, kdy byl zákon přijat parlamentem, se noviny o této skutečnosti nezmiňovaly. V časovém rozmezí od roku 2001 až do roku 2004 se jméno Christine Taubira (poslankyně, která se zasloužila o přijetí zákona) objevovalo ve spojení s otroctvím jen na základě blížících se voleb.¹¹² Při zadání klíčových slov Taubira a otroctví se mi v zadaném horizontu neobjevil ani jeden. Nejvíce článků se poté zjevilo až v roce 2005. Se stejnými klíčovými slovy se mi objevilo skoro 100 článků, avšak každý článek zákon Taubira probíral ve spojitosti ustanovení národního dne. První zpráva, která se zabývá otroctvím a jeho dopadem na současnou společnost a kterou jsem na danou problematiku našla, pocházela z roku 2005. V této reportáži deníků *L'Express* autor poprvé píše o úspěších, které vybojovala organizace CM98, týkajících se paměti otroctví. Autor toto téma spojuje s aktuální situací ve Francii. Článek začíná popisem čtvrti, která je zasažená nezaměstnaností, rasismem a častými výtržnostmi. Plynule se přejde k problému paměti otroctví a jak by se historie otroctví měla vyučovat na francouzských školách.¹¹³ Tato zpráva dokazuje předpoklad, že i paměť otroctví je v médiích spojována s diskriminací. Avšak žádný článek zákon Taubira nespojoval přímo s organizací CM98. A

¹¹²Josseline Abonneau, "PRÉSIDENTIELLE Une convention décidera samedi d'une candidature," *Le Figaro*, 29. 9. 2001, (staženo z Factiva 22. 1. 2019).

¹¹³Boris Thioly, "Mémoire-Esclavage: les devoirs de l'école," *L'Express*, 14. 4. 2005, (staženo z Factiva 22. 1. 2019).

při spojení těchto klíčových slov ve Factivě nebyly nalezeny žádné výsledky.

Dalším zaznamenaným úspěchem organizace CM98 bylo uznání 23. května jako dalšího dne památky obětí otroctví. V denících vycházejících v metropolitní části Francie jsem žádnou zmínku o tomto úspěchu pro organizace sdružující antilské obyvatelstvo nenalezla. Po zadání klíčových slov 23. květen a CM98 v období, kdy bylo datum uznáno se mi žádný článek neobjevil. Jedině v deníku vycházejícím v zámořském departmentu Francie, Réunion, tato událost stála zdejšími redaktorům za článek popisující, proč byl vybrán zrovna 23. květen.¹¹⁴ Z tohoto vyplývá, že tato událost prošla na většině území bez povšimnutí.

Úspěchy této organizace, které byly převážně spojeny s historií a s historickou pamětí otroctví, nebyly u médií zvláště populární. Nevydávaly se skoro žádné zprávy, které s tímto tématem nějak pracovaly. Změnou bylo, když se otroctví propojilo se současnou situací ve Francii a s diskriminací černošského obyvatelstva a téma získalo na popularitě. V médiích se pak začalo objevovat více článků, které toto téma řešily v jeho širším pojetí. Na příkladu organizace CRAN je to velmi jasné.

Nejvíce zpráv se začíná objevovat ve francouzském mediálním prostředí v době, kdy CRAN zveřejnila výzvu o reparacích v novinách *Le Monde*. Při zadání klíčových slov CRAN a reparace do databáze Factiva se v roce 2012 objevilo jen 61 článků. Je nutné poznamenat, že tato výzva neměla takovou odezvu u médií, jak by si seskupení CRAN přálo. Až rok 2013 přinesl tomuto tématu větší pozornost všech médií, protože při zadání totožných klíčových slov se počet nalezených článků zdvojnásobil. Důvodem bylo, že tehdejší francouzský prezident Francois Holland při projevu odmítl možnost reparací, když na tuto debatu reagoval slovy básníka Aimé Césaire - reparace mohou být jen symbolické.¹¹⁵ Od tohoto okamžiku se rozproudila rozsáhlá debata. Seskupení CRAN muselo čelit kritice i od organizací, které by je podle předpokladů měly podporovat. Mezi nimi byla i organizace CM98, jejíž ředitel kupříkladu v médiích tvrdil, že reparace jsou „politicky nebezpečné“.¹¹⁶

¹¹⁴ „La date du 23.mai reconnue“, *Témoignages*, 5. 1. 2008. <https://www.temoignages.re/culture/culture-et-identite/la-date-du-23-mai-reconnue,29616>.

¹¹⁵ „France-Hollande évoque "l'impossible réparation" de l'esclavage“, *Reuters*, zveřejněno 10. 1. 2013, (staženo z Factiva 22. 1. 2019).

¹¹⁶ Ibid.

V odlišnosti se zákonem Taubira se toto téma řešilo v médiích hned od začátku a pro veřejnost bylo zajímavé a důležité. Začaly se objevovat i různé analýzy otevírající otázku, jak toto téma může prospět veřejnosti a společenské debatě.¹¹⁷ Stejně tak se často vydávaly i články, které měly za úkol kladně podpořit debatu o reparacích. Dobrým příkladem je článek, který napsal prezident seskupení CRAN Louis-Georges Tin, kde připomíná čtenářům průběh debaty o reparacích. Zpráva však má v překladu název „připomínat je dobré, odškodnit je lepší“.¹¹⁸

Další politická aktivita spojená se seskupením CRAN je boj proti diskriminaci černošského obyvatelstva a snaha na tento problém upozornit politiky i širokou veřejnost. První studie o tom, jak si členové vlády vedou s bojem proti diskriminaci, nebyla v médiích tolik populární. Vlastně se vyskytla jenom v jednom článku, který stručně charakterizuje, o čem studie je a prezentuje její výsledky. Důležitým bodem zprávy je však vyjádření prezidenta CRAN Louise-Georges Tina, jež na základě této studie kritizuje vládu tehdejšího prezidenta Françoise Hollanda.¹¹⁹ Avšak seskupení CRAN zorganizovalo jinou studii týkající se diskriminace. Tato studie, realizovaná v roce 2012, má za úkol zjistit, jakým způsobem se ubírá vývoj rasismu v 50 největších městech ve Francii. Cílem této studie je přispět ke zlepšení obecních voleb konaných v roce 2014.¹²⁰ Nicméně o jejích výsledcích dále média neinformují. Jedinou další zmínku o této studii jsem našla na oficiálních stránkách CRAN, ve které informují o schůzce mezi CRAN a vedením města Lille.¹²¹

Politická aktivita organizace PIR se řadí v médiích mezi ty nejméně zastoupené. Dohledatelný je pouze stručný odstavec spojený se založením strany, který informuje o rozhodnutí ministra vnitra stranu nerozpustit.¹²² Nicméně o jejích dalších aktivitách se pak následně v médiích hovoří častěji, ale již to nemá nic společného s politikou. Důvodem je,

¹¹⁷ Guylain Chevrier, „Repentance : quand le CRAN instrumentalise l'histoire contre la République“, *Le Figaro*, 12. 1. 2014, <http://www.lefigaro.fr/vox/societe/2014/05/12/31003-20140512ARTFIG00109-repentance-esclavage-quand-le-cran-instrumentalise-l-histoire-contre-la-republique.php>.

¹¹⁸ Louis-Georges Tin, „Commemorer, c'est bien, réparer, c'est mieux“, *Libération*, 6. 5. 2013, https://www.liberation.fr/debats/2016/05/08/commemorer-c-est-bien-reparer-c-est-mieux_1451252.

¹¹⁹ Olivier Laffargue, „Baromètre de la discrimination: le gouvernement sévèrement jugé“, *BFMTV*, 29. 4. 2013, <https://www.bfmtv.com/societe/barometre-discrimination-gouvernement-severement-juge-502534.html>.

¹²⁰ AFP, „Le Cran crée un baromètre du racisme pour peser sur les municipales de 2014“ *20 Minutes*, zveřejněno 29. 3. 2012, <https://www.20minutes.fr/societe/907551-20120329-cran-cree-barometre-racisme-peser-municipales-2014>.

¹²¹ „BAROMÈTRE DES VILLES : LILLE“, oficiální stránka CRAN, staženo 21. 1. 2019, <http://le-cran.fr/barometre-des-villes-lille/>.

¹²² Jean-Marc Leclerc, „BREF“, *Le Figaro*, 8. 4. 2010, (staženo z Factiva 23. 1. 2019).

jak již bylo zmíněno výše, že PIR se žádných voleb ve Francii nezúčastnila.

Z analýzy můžeme usoudit, že pro média byla daleko zajímavější kontroverzní témata, jako jsou reparace. Příčinou může být charakter tématu, které dokázalo rozprout debatu, a ještě nyní na něj neexistuje jednotný názor. Zajímavostí přesto zůstává, že politické aktivity (převážně federace CRAN) zaměřující se na diskriminaci nezískaly v médiích takovou popularitu, přestože by se mohlo zdát, že budou u novinářů často rozebírané.

Jako byla první část věnována analýze reakcí médií na politické aktivity organizací, ve druhé části se zaměřím na jejich veřejné aktivity. Jako první bude zkoumán den uctění památky obětí otroctví slavený 23. května. Z nalezených výsledků je ovšem zřejmé, že v médiích se informace o tomto dni objevovaly častěji než politické úspěchy organizace CM98. Přesto je nalezených výsledků velice málo, nalezených článků o Limyè ba Yo je jen 5. Avšak o samotném dni 23. května a CM98 se v médiích mezi lety 2006 a 2019 objevuje jen ve 27 článcích. Od roku 2014 existuje v novinách alespoň jeden článek odkazující na tuto událost. Hned první zmínka byla spojena s kontroverzí nového národního dne, když jeden ze starostů města odmítl tento den organizovat. Celý článek se vede v duchu otázky paměti. Podle všech, kteří se k této události ve zprávě vyjadřovali, se jedná o „nerepublikánské“ chování podporující rozdělení společnosti.¹²³ O tomto dni se v médiích píše velmi málo, stejně jako o oslavách Limyè ba Yo. spojených s tímto dnem. O průběhu oslav se v novinách píše jenom ve spojitosti s genealogickým ateliérem, jelikož součástí kulturních akcí tohoto dne je také možnost zjistit informace o svých předcích.¹²⁴ O genealogickém ateliéru, konajícím se pravidelně pod záštitu CM98, se objevuje několik informací. Ve zprávách reagujících na tento ateliér je psáno, že díky vzájemné komunikaci a vyhledávání informací o svých předcích, bude jednodušší se s otroctvím smířit.¹²⁵

Z nedostatku zaznamenaných zpráv v internetových médiích můžeme usuzovat, že jak genealogický ateliér, tak 23. květen není pro širokou veřejnost natolik zajímavý. Každý rok se o jedné z událostí objevil článek, nicméně širší pojetí, než jen malý odstavec nebo reportáže o těchto událostech, nejsou pro čtenáře vytvářeny. A jelikož se ani jeden článek

¹²³ „Commémoration de l'esclavage: le maire FN de Villers-Cotterêts fait polémique“, *Le Figaro*, 25. 4. 2014 (staženo z Factiva 15. 2. 2019).

¹²⁴ Isoline Fontaine, „Fleury-Mérogis: Les descendants d'esclaves retrouvent leurs ancêtre“, *Le Figaro*, 22. 5. 2014, (staženo z Factiva 15. 2. 2019).

¹²⁵ Marie D'ornellas, „A Grigny, lesAntillais à la recherche de leurs ancêtres esclaves“, *Le Parisien*, 7. 2. 2016, (staženo z Factiva 15. 2. 2019).

nezmiňoval o diskriminaci nebo rasismu (i když jsou tato témata často probírána v posledních ročnících akcí spojených s 23. květnem), můžeme tvrdit, že se jednalo o články spojené především s národní pamětí otroctví.

Další seskupení, které se zapojuje do národního dne paměti otroctví, je CRAN. Toto seskupení je součástí oslav konaných 10. května, i když se nejedná o oslavy přímo jimi organizované. Ve zkoumání se budu zaměřovat na to, jak často je CRAN ve spojitosti těchto oslav zmiňována a také v jakém kontextu. Na rozdíl od ostatních organizací, o tomto národním dni můžeme v médiích nalézt velké množství informací, proto jsem se rozhodla pro lepší selekci článků a jiných textů využít francouzskou tiskovou agenturu *AFP*. Na některých vybraných článcích pak dále ukážu, jak i jiná média s těmito informacemi pracují.

Seskupení není pevnou součástí oslav konajících se 10. května. Formálních akcí konajících se v Lucemburských zahradách se účastní hlavně politici a vysocí představitelé republiky. CRAN se ale těchto oslav účastní jiným způsobem a stejně tak to vnímají i v médiích. Jelikož se jedná o akci, která má v první řadě za úkol připomínat otroctví, vystupuje seskupení již od začátku (tedy od prvních konaných oslav roku 2006) jako hlavní zástupce národní paměti otroctví. Na rozdíl od oficiálních oslav pořádaných republikou, CRAN spíše požaduje kulturní akce, které by připomínaly otroctví a také o něm vzdělávali širokou veřejnost. Tato akce jim však byla zakázána ze strany státu.¹²⁶ I následující rok 2007 se CRAN v médiích ve spojitosti s tímto dnem objevila pouze na základě paměti a historie otroctví.¹²⁷ Velká změna nastala v roce 2008, jelikož se začalo v médiích čím dál častěji seskupení CRAN objevovat ve spojitosti s diskriminací a rasismem. Příkladem může být organizování manifestace na 10. května, kde paměť otroctví hrála stejnou roli jako diskriminace černošského obyvatelstva.¹²⁸ Jeden ze článků, který byl zveřejněn před manifestací v roce 2010, píše o tom, že klíčovým bodem tohoto pochodu, na který upozorňovala federace CRAN, bylo i úmrtí černošského imigranta bez dokladů při policejní kontrole.

¹²⁶ „10 mai: le Cran regrette qu'il n'y ait pas de commémoration "d'envergure", *AFP*, 8. 5. 2006, (staženo za Factiva 20. 2. 2019).

¹²⁷ Ixchel Delaporte, „La France doit regarder en face son passé esclavagiste“, *L'Humanité*, 10. 5. 2007, (staženo z Factiva 20. 2. 2019).

¹²⁸ „Commémoration de l'abolition de l'esclavage: manifestations samedi à Paris“, *AFP*, 6. 5. 2008, (staženo z Factiva 20. 2. 2019).

Od roku 2013 se stala nedílnou součástí národního dne otázka reparací. Seskupení CRAN využívala tohoto data k informaci o krocích, které v souvislosti s reparacemi za otroctví chystají.¹²⁹ Jak bylo uvedeno již v předešlé části, reparace jsou často spojovány se špatnou současnou situací černošského obyvatelstva ve Francii. Změnu můžeme pozorovat i ve vnímání tohoto dne médií. Když se CRAN zajímala hlavně o paměť otroctví, jednalo se o krátké články informující o určité události. Nicméně když se seskupení CRAN začalo zabývat reparacemi a diskriminací, média veřejnost o událostech informovala v často dlouhých článcích a analýzách.

Seskupení CRAN se účastnilo i jiných veřejných aktivit, které byly nejčastěji spojovány s tématem diskriminace. Jedinou výjimkou, která zaznamenala v médiích velký ohlas a byla spojena s otroctvím, byla aféra obchodu Mango. Při zadání klíčových slov Mango a CRAN se mi v databáze objevilo 49 článků spojených s tímto tématem. Co se týká otázky otroctví v médiích, tato aféra byla prezentována nejvíce, i když se jednalo o pouhý popis události.¹³⁰ Dokonce i velmi známá a čtená francouzská média, mezi které patří i deník *Le Parisien*, psala na svých stránkách o pokračování aféry. V jedné ze zpráv se objevila zmínka i o manifestaci před obchodem Mango v Paříži. Do článku se dostala i informace o reparacích.¹³¹ Z toho je možné usoudit, že reparace spojené s otroctvím se dostanou i do popisu událostí zaměřených na otroctví, přestože nejsou hlavním tématem. Proto je patrné, že téma diskriminace je pro média zajímavější. Tento fakt se dá vypožorovat již z četnosti článků o etnických statistikách tvořených seskupením CRAN.

Pro lepší přehlednost jsem byla nucena vybrat články z francouzské tiskové agentury *AFP*. Ta o etnických statistikách, které začala vytvářet federace, píše od ledna 2007. Seskupení v médiích velmi často používá emocionální slovník. Když *AFP* psala v roce 2015 o statistice etnického zastoupení ve správních radách, CRAN na to reagovala, že se jedná o „bílá ghetta“.¹³² V podobném duchu se objevují i další zprávy publikovaných *AFP* o etnických statistikách a o seskupení CRAN.

¹²⁹ „Esclavage: le Cran demande réparation à des banques et familles bordelaise“, *Le Parisien*, 10. 5. 2014, (staženo z Factiva 20. 2. 2019).

¹³⁰ „Mango par le d'erreur de traduction au sujet de bijoux "esclaves" sur son site français“, *AFP*, 4. 4. 2013, (staženo z Factiva 21. 2. 2019).

¹³¹ „Manifestation devant le magasin Mango des Halles“, *le Parisien*, 12. 4. 2013, (staženo z Factiva 21. 2. 2019).

¹³² „Conseils généraux: le Cran dénonce des "ghettos blancs““, *AFP*, 18. 4. 2015, (staženo z Factiva 21. 2. 2019).

Je nutné konstatovat, že ani jeden ze článků se nezmiňuje o otroctví nebo jeho paměti, což je významný rozdíl oproti tomu, když média informovala o národních dnech, kde se téma diskriminace vždy objevilo. Stejně tak můžeme vidět velký rozdíl v zájmu médií o tyto události. Zpráv o otroctví bylo v médiích pomálu, avšak diskriminace a etnické statistiky jsou častým tématem novinových článků. Při zadání klíčových slov CRAN a diskriminace se mi v databázi objevilo přes 500 článků řešící toto téma a vydaných mezi období 2006 a 2019. Avšak při zadání slov CRAN a připomínání 10. května se mi ve stejném období objevilo jen 89 článků.

Při výzkumu výskytu organizace PIR v médiích jsem začala hledáním zmínek o akcích spojených s připomínáním památky deportací dcer a synů Afriky a jejich zotročení. Důležitým zjištěním proto bylo, že média se o tuto událost, která trvala jen 4 roky, nezajímala vůbec. Nenalezla jsem žádný článek, který by širokou veřejnost informoval o této události. Stejně tak článků, které spojují organizaci PIR s otroctvím, je jen velmi málo. Většinou je v něm spojována současná diskriminace a rasismus s historickým odkazem na otroctví, což můžeme vidět například v článku, kde je mluvčí organizace PIR kritizována za použití neologismu popisující „bílý Francouze“ v interview konaném v roce 2007. V tomto interview poukázala, že čtvrti, kde je velká migrace, jsou důsledkem společnosti, která byla špatně vzdělávána o otroctví a rasismu.¹³³ Několik dalších zpráv je vedeno v podobném duchu. Z toho můžeme odůvodnit, že diskriminace je v médiích daleko více zastoupena.¹³⁴ Důvod, proč tomu tak je, můžeme nalézt v tom, že se sama strana daleko více ve svých aktivitách zabývá diskriminací. Tento fakt se potom odráží i v přijímání médií. Protože o samotné organizaci PIR se v médiích mezi lety 2006 a 2019 objevuje přes tisíc článků. Při doplnění klíčového slova diskriminace se mi ukáže počet nalezených článků přes sto. Při doplnění slova otroctví se jejich počet zmenší na 72.

¹³³ „Le néologisme "souchien" en procès: tempête au tribunal autour d'un tiret“, *AFP*, 14. 12. 2011, (staženo z Factiva 22. 2. 2019).

¹³⁴ „Les « Indigènes » secouent les consciences“, *Ouest France*, 6. 4. 2006, (staženo z Factiva 22. 2. 2019).

Závěr

Od 90. let minulého století se ve Francii rozvinula debata o přijímání často bolestivé paměti minulosti. V jejím rámci se otevřela problematika koloniálního otroctví a jeho paměti. Od zrušení otroctví bylo toto téma pro velkou část francouzské populace neznámým pojmem. Například se o něm neučilo na školách, ani o něm nevznikaly žádné vědecké práce. Avšak se stále vzrůstajícím počtem migrantů ze zámořských oblastí, kteří se usazovali v metropolitní Francii, bylo záhodné, aby se francouzská společnost k tématu viny za koloniální otroctví nějakým způsobem postavila. To mělo za následek rozvíření veřejné i politické debaty o koloniálním otroctví a francouzské odpovědnosti za něj. Do této debaty se postupně začaly zapojovat organizace, které vytvořilo černošské obyvatelstvo žijící ve Francii a které ve svých aktivitách měly nějakým způsobem zakomponovanou paměť otroctví. Tyto organizace lze považovat za hlavní nástroje černošského obyvatelstva ve Francii, protože obyvatelstvo skrze ně demonstruje své základní požadavky a nároky. Proto bylo nejdůležitějším cílem práce zjistit, jak se změnilo zaměření aktivit francouzských organizací, které se věnují koloniálnímu otroctví. Z analýzy textů, tiskových zpráv a dalších sdělení o aktivitách organizací nacházejících se na jejich oficiálních webových stránkách bylo možné určit změny, kterými organizace procházely za celou dobu jejich existence. Na začátku jejich fungování bylo možné pozorovat, že všechny organizace pracovaly s tématem nutnosti připomínat koloniální otroctví francouzským občanům. O důležité „vítězství,“ které organizace zaznamenaly v rámci připomínání otroctví, veřejnost zájem neměla. Ať už to byl zákon Taubira, nové datum uctění památky obětí otroctví nebo jakákoliv jiná aktivita spojená s otroctvím, tak tyto snahy nezískaly u francouzské veřejnosti velkou pozornost. Zmíněné se dá pozorovat na odrazu aktivit v médiích, kdy ty spojené s pamětí byly pro média neatraktivní a nebylo téměř možné o nich najít jakoukoliv zmínku.

To je důvod, proč můžeme u všech organizací pozorovat změnu jejich diskurzu, co se jejich aktivit týče. Ve stále větším množství je možné zaznamenávat, že zaměření aktivit se mění. Je čím dál častěji spojováno se současnou problematikou diskriminace černošského obyvatelstva ve Francii.

Nejprve je možné sledovat propojení paměti otroctví a diskriminace, což je dokazatelné u organizací CM98 a CRAN. Ať už se jedná o změnu tématu při připomínání dne uctění obětí otroctví, aféru obchodu Mango nebo reparace, všechny tyto aktivity poukazují na fakt, že organizace skrze historii otroctví upozorňují na problematiku diskriminace. V analýze bylo také možné vysledovat úplný odklon od otroctví, který byl zaznamenaný u organizace PIR, jež v průběhu své existence svoji aktivitu spojenou s připomínáním otroctví úplně zrušila. Stejná změna je pozorovatelná i v médiích, kdy aktivity, které se zaměřují i na diskriminaci, jsou v článcích podstatně více přítomny.

Je proto možné usoudit, že hypotéza předložená v úvodu práce se potvrdila. Organizace upozorňovaly na problematiku paměti otroctví jen do té míry, aby skrze ni mohly přednést před veřejnost zcela nové téma spojené s diskriminací černošského obyvatelstva ve Francii. Na základě teoretického rámce o kolektivní paměti můžeme konstatovat, že vzkříšení problematiky paměti otroctví je odrazem aktuálních požadavků daného obyvatelstva. Tento fakt je možné pozorovat i na aktivitách organizací, které využily paměti otroctví, aby upozornily na současnou diskriminaci.

Z práce je patrné, že odklon od paměti otroctví byl u organizací už započat. Podle nich, což je příklad CM98, bylo ze strany státu poskytnuto dostatečné množství záruk, aby na koloniální otroctví ve francouzské společnosti nebylo nikdy zapomenuto. Proto se jejich aktivita stále častěji přesouvá k problematice diskriminace. Spojení otroctví a současné diskriminace a rasismu znamená pro Francouzskou republiku novou výzvu, na kterou musí urychleně reagovat, jelikož se stále větším procentem migrantů, kteří míří do Francie z afrického kontinentu, je možné zaznamenat blížící se napětí. Vhodným krokem by bylo, kdyby republika uznala požadavky francouzských občanů ze zámořských oblastí a více se soustředila na boj proti diskriminaci, kterou tito občané zažívají.

Summary

The collective memory of slavery is a common problem in the French Republic, but recently we can observe changes in how the black population in Metropolitan France perceives the memory of colonial slavery. The main purpose of this bachelor thesis is to discover the changes in the orientation that can be observed in the organizations engaged in the memory of colonial slavery. At the beginning of their existence, the organizations indicated enormous interest in the commemoration and memory of the colonial slavery in France, but as we can see, the great „victories” of the organizations that were connected with the memory of slavery, weren't accepted by the French public. The good examples are law Taubira and the establishment of another day that commemorates the victims of colonial slavery. It's obvious that when we observe the presence of the topic in French media, there is only a few articles about the organizations and their activities towards colonial slavery.

One of the reason why the organizations changed their activities and they started to connect the problem of colonial slavery with contemporary discrimination of black people in France, is the lack of interest of French public. The connection of these two topics can be observed in the problem of reparations for slavery.

In terms of analysis, the deflection from the memory of colonial slavery has already started. The best example is the organization CM98. According to the analysis of their activities linked with commemoration day of victims, they think that the French state provided a sufficient amount of guarantees that history of slavery will never be forgotten again. That's the reason why they change their orientation and they rather focus on the common problem of discrimination.

According to the theoretical framework based on collective memory, we can say that black organizations used the memory of slavery as means to warn the French population about discrimination.

Použitá literatura

Knihy

Ahmed Boubeker a Abdellali Hajjat, eds., *Histoire politique des immigrations (post) coloniales France, 1920-2008* (Paris: Éditions Amsterdam 2008).

Benjamin Stora, *La guerre de mémoires: La France face à son passé colonial* (Paris: L'aube, 2007).

Catherine Coquery-Vidrovitch, *Enjeux politiques de l'histoire coloniale* (Marseille: ParisAgone, 2009).

Éric Keslassy a Alexis Rosenbaum, eds., *Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire* (Paris: Bourin éditeur, 2007).

Geoffrey Grandjean a Jérôme Jamin, eds., *La Concurrence mémorielle*, (Paris: Armand Colin, 2011).

Johann Michel, *Gouverner les mémoires: Les politiques mémorielle en France* (Paris: Presses Universitaires de France, 2010).

Nicolas Maslowski a Jiří Šubrt, *Kolektivní paměť: k teoretickým otázkám* (Praha: Karolinum, 2014).

Stephan Palmié, „Historicism, and the poverty of memorialization“, in *Histories, Theories, Debates*, ed. Susannah Radstone a Bill Schwarz (Fordham University 2010), 363–375.

Odborné články

Crystal M. Fleming, „White cruelty or Republican sins? Competing frames of stigma reversal in French commemorations of slavery“, *Ethnic and Racial Studies* 35 č.3 (2012), 488-505.

Doris L. Garraway, „Memory as reparation? The politics of remembering slavery in France from abolition to the Loi Taubira (2001)“, *International Journal of Francophone Studies* 11 č. 3 (2008).

Jean-Yves Camus, „The commemoration of slavery in France and the emergence of a black political consciousness“, *The European Legacy* 11, č. 6 (2006) 647-655.

Johann Michel, „A study of the collective memory and public memory of slavery in France“, *African studies* 75 č. 3 (2016), 395-416.

Johann Michel, „Esclavage et répartition. Construction d'un problème public (1998-2001)“, *Politique africaine* 146 (2017), 143-164.

Renaud Hourcade, „L'esclavage dans la mémoire nationale française: cadres et enjeux d'une politique mémorielle en mutation“, *Droite et culture* 66 č. 2 (2013) 71-86.

Stéphane Dufoix, „La reconnaissance au présent: les dimensions temporelles de l'histoire et de la mémoire“, *La Découverte* č. 26 (2005), 137-154.

Novinové články a média

AFP, „Le Cran crée un baromètre du racisme pour peser sur les municipales de 2014“ *20 Minutes*, zveřejněno 29. 3. 2012, <https://www.20minutes.fr/societe/907551-20120329-cran-cree-barometre-racisme-peser-municipales-2014>.

Boris Thioly, „Mémoire-Esclavage: les devoirs de l'école“, *L'Express*, 14. 4. 2005, (staženo z Factiva 22. 1. 2019).

Communiqué de SOS Racisme, „10 mai 2016: journée nationale de la commémoration de l'abolition de l'esclavage“, *l'Humanité*, 24. 1. 2019, <https://www.humanite.fr/10-mai-2016-journee-nationale-de-la-commemoration-de-labolition-de-lesclavage-606601>.

Cran, „Appel pour un débat national sur les réparations liées à l'esclavage“ *Lemonde.fr*, 12. 10. 2012, https://www.lemonde.fr/idees/article/2012/10/12/appel-pour-un-debat-national-sur-les-reparations-liees-a-l-esclavage_1774364_3232.html.

Guylain Chevrier, „Repentance: quand le CRAN instrumentalise l'histoire contre la République“, *Le Figaro*, 12. 1. 2014, <http://www.lefigaro.fr/vox/societe/2014/05/12/31003-20140512ARTFIG00109-repentance-esclavage-quand-le-cran-instrumentalise-l-histoire-contre-la-republique.php>.

Isoline Fontaine, „Fleury-Mérogis: Les descendants d'esclaves retrouvent leurs ancêtres“, *Le Figaro*, 22. 5. 2014, (staženo z Factiva 15. 2. 2019).

Ixchel Delaporte, „La France doit regarder en face son passé esclavagiste“, *L'Humanité*, 10. 5. 2007, (staženo z Factiva 20. 2. 2019).

Jean-Marc Leclerc, „BREF“, *Le Figaro*, 8. 4. 2010, (staženo z Factiva 23. 1. 2019).

Josseline Abonneau, „PRÉSIDENTIELLE Une convention décidera samedi d'une candidature“, *Le Figaro*, 29. 9. 2001, (staženo z Factiva 22. 1. 2019).

Louis-Georges Tin, „Commémorer, c'est bien, réparer, c'est mieux“, *Libération*, 6. 5. 2013, https://www.liberation.fr/debats/2016/05/08/commemorer-c-est-bien-reparer-c-est-mieux_1451252.

Marie D'ornellas, „A Grigny, les Antillais à la recherche de leurs ancêtres esclaves“, *Le Parisien*, 7. 2. 2016, (staženo z Factiva 15. 2. 2019).

Mounia Daoudi, „Le CRAN des noires de France“, *RFI*, 27. 11. 2005, http://www1.rfi.fr/actu/fr/articles/071/article_40069.asp.

Olivier Laffargue, „Baromètre de la discrimination: le gouvernement sévèrement jugé“, *BFMTV*, 29. 4. 2013, <https://www.bfmtv.com/societe/barometre-discrimination-gouvernement-severement-juge-502534.html>.

Sadri Khiari et Danièle Obono, „Mouvements décoloniaux. Entretien avec Sadri Khiari“, *Contretemps.eu*, 6. 10. 2009, <http://www.contretemps.eu/mouvements-decoloniaux-entretien-sadri-khiari/>.

Samuel Ghiles-Meilhac, „Qui parle pour les Noirs de France? Une brève histoire du CRAN“ *La Vie des idées*, 12. 10. 2016, <https://laviedesidees.fr/Qui-parle-pour-les-Noirs-de-France.html>.

„10 mai: le Cran regrette qu'il n'y ait pas de commémoration "d'envergure", *AFP*, 8. 5. 2006, (staženo z Factiva 20. 2. 2019).

„Commémoration de l'esclavage: le maire FN de Villers-Cotterêts fait polémique“, *Le Figaro*, 25. 4. 2014 (staženo z Factiva 15. 2. 2019).

„Commémoration de l'abolition de l'esclavage: manifestations samedi à Paris“, *AFP*, 6. 5. 2008, (staženo z Factiva 20. 2. 2019).

„Conseils généraux: le Cran dénonce des "ghettos blancs"“, *AFP*, 18. 4. 2015, (staženo z Factiva 21. 2. 2019).

„Esclavage: le Cran demande réparation à des banques et familles bordelaise“, *Le Parisien*, 10. 5. 2014, (staženo z Factiva 20. 2. 2019).

„France-Hollande évoque "l'impossible réparation" de l'esclavage“, *Reuters*, zveřejněno 10. 1. 2013, (staženo z Factiva 22. 1. 2019).

„La date du 23.mai reconnue“, *Témoignages*, 5. 1. 2008, <https://www.temoignages.re/culture/culture-et-identite/la-date-du-23-mai-reconnue,29616>.

„Le néologisme "souchien" en procès: tempête au tribunal autour d'un tiret“, *AFP*, 14. 12. 2011, (staženo z Factiva 22. 2. 2019).

„Les «Indigènes » secouent les consciences“, *Ouest France*, 6. 4. 2006, (staženo z Factiva 22. 2. 2019).

„Mango par le d'erreur de traduction au sujet de bijoux "esclaves" sur son site français“, *AFP*, 4. 4. 2013, (staženo z Factiva 21. 2. 2019).

„Manifestation devant le magasin Mango des Halles“, *le Parisien*, 12. 4. 2013, (staženo z Factiva 21. 2. 2019).

„Sans-papiers mort dans la Marne: le Cran appelle à manifester le 10 mai“, *AFP*, 10. 4. 2008, (staženo z Factiva 20. 2. 2019).

Webové zdroje

„8 mai/10 mai : jours de commémoration/jours de lutte“, oficiální stránky PIR, staženo 28. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/8-mai10-mai-jours-de-commemorationjours-de-lutte/>.

„23 mai la fierté des descendants d’esclaves“, oficiální stránky Limyè ba Yo, staženo 22. 1. 2019 <http://23mai.cm98.fr/23-mai-la-fierte-des-descendants-desclaves/>.

„À propos de la commémoration de l’abolition de l’esclavage“, oficiální stránky PIR, staženo 30. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/a-propos-de-la-commemoration-de-labolition-de-lesclavage/>.

„Baromètre du gouvernement, classement des ministères en matière de lutte contre le racisme“, oficiální stránky CRAN, staženo 19. 1. 2019, <http://le-cran.fr/document-cran-associations-noires-de-france/69-barometre-du-gouvernement.pdf>.

„BAROMÈTRE DES VILLES : LILLE“, oficiální stránka CRAN, staženo 21. 1. 2019, <http://le-cran.fr/barometre-des-villes-lille/>.

„Brochure de presentation du CRAN“, oficiální stránky CRAN, staženo 2. 1. 2019, <http://le-cran.fr/nos-brochures/>.

„Circulaire du 29 avril 2008 relative aux commémorations de la traite négrière, de l’esclavage et de leurs abolitions“, oficiální stránky francouzské vlády, staženo 13. 1. 2019, <https://www.legifrance.gouv.fr/affichTexte.do?cidTexte=JORFTEXT000018740271>.

„Commémoration de la déportation des filles et fils d’africains et de leur mise en esclavage“, oficiální stránky PIR, staženo 30. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/commemoration-de-la-deportation-des-filles-et-fils-dafricains-et-de-leur-mise-en-esclavage/>.

„Commémoration de la déportation des Filles et Fils d’ Africains et de Leur Mise en Esclavage“, oficiální stránky PIR, staženo 28. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/commemoration-de-la-deportation-des-filles-et-fils-d-africains-et-de-leur-mise-en-esclavage/>.

„Commémoration de la déportation des Filles et Fils d’ Africains et de Leur Mise en Esclavage“, oficiální stránky PIR, staženo 28. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/commemoration-de-la-deportation-des-filles-et-fils-d-africains-et-de-leur-mise-en-esclavage-2/>.

„Commémoration de la déportation des Filles et Fils d’Africains et de leur mise en esclavage, Jeudi 10 Mai 2012, 17 H00 Place de La Nation“, oficiální stránky PIR, staženo 28. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/commemoration-de-la-deportation-des-filles-et-fils-dafricains-et-de-leur-mise-en-esclavage-jeudi-10-mai-2012-17-h00-place-de-la-nation/>.

„Commémorations du 10 mai, oficiální stránky CRAN, staženo 24. 1. 2019, <https://le-cran.fr/commemorations-du-10-mai-2017/>.

„Discrimination“, oficiální stránky CRAN, 19. 1. 2019, <https://le-cran.fr/discriminations/>.

„Esclavage et réparations : le CRAN attaque l'article 5 du décret Schoelcher, et met en demeure les békés et les « Blancs pays »“, oficiální stránky CRAN, staženo 24. 1. 2019, <http://le-cran.fr/esclavage-et-reparations-le-cran-attaque-larticle-5-du-decret-schoelcher-et-met-en-demeure-les-bekes-et-les-blancs-pays/>.

„Honorer la mémoire des victimes de l'esclavage colonial“, oficiální stránky CM98, staženo 22. 1. 2019 <https://cm98.fr/honorer-la-memoire-des-victimes-de-lesclavage/>.

„La collection de bijoux style esclave de Mango crée la polémique“, oficiální stránky CRAN, staženo 7. 2. 2019, <https://le-cran.fr/la-collection-de-bijoux-style-esclave-de-mango-cree-la-polemique/>.

„La Marche du 23.mai 2018“, oficiální stránky Limyè ba Yo, staženo 23. 1. 2019, <http://23mai.cm98.fr/la-marche-du-23-mai-2018/>.

„Le 23 mai, journée nationale en hommage aux victimes de l'esclavage colonial, oubliée dans le discours-bilan de Francois Hollande“, oficiální stránky Limyè ba Yo, staženo 23. 1. 2019, <http://23mai.cm98.fr/communiquede-presse-le-23-mai-journee-nationale-en-hommage-aux-victimes-de-lesclavage-colonial-oubliee-dans-le-discours-bilan-de-francois-hollande/#3sq70XzyCcqpQkoo.99>.

„Le CAC 40, parité, diversité : Synthèse de l'enquête de République & Diversité, en partenariat avec le CRAN“, oficiální stránky CRAN, staženo 13. 2. 2019, <http://le-cran.fr/document-cran-associations-noires-de-france/64-le-cac-40--parite-et-diversite.pdf>.

„Le Comité Marche du 23 mai 1998“, oficiální stránky CM98, staženo 2. 1. 2019, <http://cm98.fr/lassociation-memorielle/>.

„Le Cran appelle à un rassemblement devant une boutique Mango à Paris“, oficiální stránky CRAN, staženo 7. 2. 2019, <https://le-cran.fr/le-cran-appelle-a-un-rassemblement-devant-une-boutique-mango-a-paris/>.

„Les discrimination à l'contre des populations noires en France“, oficiální stránky CRAN, staženo 13. 2. 2019, <http://le-cran.fr/document-cran-associations-noires-de-france/63-tns-sofres-premiere-enquete-statistique-sur-les-noirs-de-france.pdf>.

„Limyè ba Yo“, oficiální stránky Limyè ba Yo, staženo 22. 1. 2019, <http://23mai.cm98.fr/comprendre-limye-ba-yo-23-mai/>.

„Nos principes“, oficiální stránky PIR, staženo 19. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/le-p-i-r/nos-principes/>.

„Programme du 23 mai 2016“, oficiální stránky Limyè ba Yo, staženo 22. 1. 2019, <http://23mai.cm98.fr/programme-du-23-mai-2016/>.

„Quelles sont les avancées du CRAN?“, oficiální stránky CRAN, staženo 19. 1. 2019, <http://le-cran.fr/nos-avances/>.

„Question et réponse sur le 10 mai“, officiální stránky Comité national pour la Mémoire et l’Histoire de l’esclavage, staženo 23. 1. 2019, <http://www.cnmhe.fr/spip.php?article135>.

„Qui sommes nous?“, officiální stránky strany PIR, staženo 2. 1. 2019, <http://indigenes-republique.fr/le-p-i-r/que-voulons-nous/>.

„Réparations : dates et grandes figures“, officiální stránky CRAN, staženo 18. 1. 2019, <http://le-cran.fr/document-cran-associations-noires-de-france/90-reparations---dates-et-grandes-figures.pdf>.

„Réparations : textes et idées“, officiální stránky CRAN, staženo 13. 1. 2019, <http://le-cran.fr/nos-brochures/>.

„Retrouver ses aïeux esclaves avec l’ Atelier généalogie et d’ histoire des familles antillaises“, officiální stránky CM98, staženo 7. 2. 2019, <https://cm98.fr/retrouver-ses-aieux-esclaves/>.

„Samedi 10 mai, journée de commémoration de l’esclavage : rassemblement et conférence de presse autour de la réparation“, officiální stránky CRAN, staženo 24. 1. 2019, <https://le-cran.fr/samedi-10-mai-journee-de-commemoration-de-lesclavage-rassemblement-et-conference-de-presse-autour-de-la-reparation/>.

„Table ronde-Débat sur les discriminations raciales au travail“, officiální stránky PIR, staženo 13. 2. 2019, <http://indigenes-republique.fr/table-ronde-debat-sur-les-discriminations-raciales-au-travail/>.

„Une manifestation d’afrodescendants à Paris en défense des frères et sœurs africains“, officiální stránky PIR, staženo 14. 2. 2019, <http://indigenes-republique.fr/une-manifestation-dafrodescendants-a-paris-en-defense-des-freres-et-soeurs-africains/>.

Youssef Boussoumah, „La Palestine ne sera vraiment libre que quand l’Afrique le sera“, officiální stránky PIR, staženo 14. 2. 2019, <http://indigenes-republique.fr/la-palestine-ne-sera-vraiment-libre-que-quand-lafrique-le-sera/>.

TEZE BAKALÁŘSKÉ PRÁCE
Jméno: Natálie Volfová
E-mail: 31796295@fsv.cuni.cz
Studijní obor: Mezinárodní teritoriální studia
Semestr a školní rok zahájení práce: Letní semestr 2017/2018
Semestr a školní rok ukončení práce: Letní semestr 2018/2019
Vedoucí bakalářského semináře: PhDr. Ondřej Matějka, Ph.D.
Vedoucí práce: PhDr. David Emler, Ph.D.
Název práce: Využívání paměti koloniálního otroctví na příkladu černošských organizací ve Francii
Charakteristika tématu práce (max. 10 řádek): Francouzská republika byla v dobách své koloniální éry zapojena od otroctví a obchodu s otroky. Tento fakt byl pro velkou část francouzské populace neznámý, zapojení Francii do obchodu s otroky se neučilo na školách a Francie samotná k této skutečnosti přistupovala lhostejně. Až v 90. letech minulého století se začala černošská veřejnost žijící v metropolitní Francii více angažovat v boji za novou francouzskou kolektivní paměť otroctví. Paralelně s tímto bojem začaly vznikat černošské organizace, které se ve svých aktivitách zaměřovaly na paměť otroctví a připomínání této historické události. Všechny organizace se do boje zapojovaly různou mírou i jejich aktivity byly odlišné. Avšak s postupem času je možné pozorovat u těchto organizací odklon od problematiky připomínání otroctví.
Struktura práce (hlavní kapitoly obsahu): Úvod Cíl práce, struktura a metodologie Analýza zdrojů Kolektivní paměť Historický kontext 1 Zaměření organizací 2 Politická aktivita organizací 3 Veřejná aktivita organizací 4 Odraz organizací v médiích Závěr Summary Použitá literatura

Prameny a literatura (výběrová bibliografie, max. 30 hlavních titulů):

1. Catherine Coquery-Vidrovitch, Enjeux politiques de l'histoire coloniale (Marseille: ParisAgone, 2009).
2. Éric Keslassy a Alexis Rosenbaum, eds., Mémoires vives: Pourquoi les communautés instrumentalisent l'Histoire (Paris: Bourin éditeur, 2007).
3. Geoffrey Grandjean a Jérôme Jamin, eds., La Concurrence mémorielle, (Paris: Armand Colin, 2011).
4. Johann Michel, Gouverner les mémoires: Les politiques mémorielle en France (Paris: Presses Universitaires de France, 2010).
5. Crystal M. Fleming, „White cruelty or Republican sins? Competing frames of stigma reversal in French commemorations of slavery”, Ethnic and Racial Studies 35 č.3 (2012), 488- 505.
6. Doris L. Garraway, „Memory as reparation? The politics of remembering slavery in France from abolition to the Loi Taubira (2001)”, International Journal of Francophone Studies 11 č. 3 (2008).
7. Jean-Yves Camus, „The commemoration of slavery in France and the emergence of a black political consciosness“, The European Legacy 11, č. 6 (2006) 647-655.
8. Johann Michel, „A study of the collective memory and public memory of slavery in France“, African studies 75 č. 3 (2016), 395-416.
9. Johann Michel, „Esclavage et répartition. Construction d'un problème public (1998- 2001)“, Politique africaine 146 (2017), 143-164.
10. Renaud Hourcade, „L'esclavage dans la mémoire nationale française: cadres et enjeux d'une politique mémorielle en mutation“, Droite et culture 66 č. 2 (2013) 71-86.

Podpis studenta a datum

Schváleno	Datum	Podpis
Vedoucí práce		
Vedoucí bakalářského semináře		
Garant oboru		